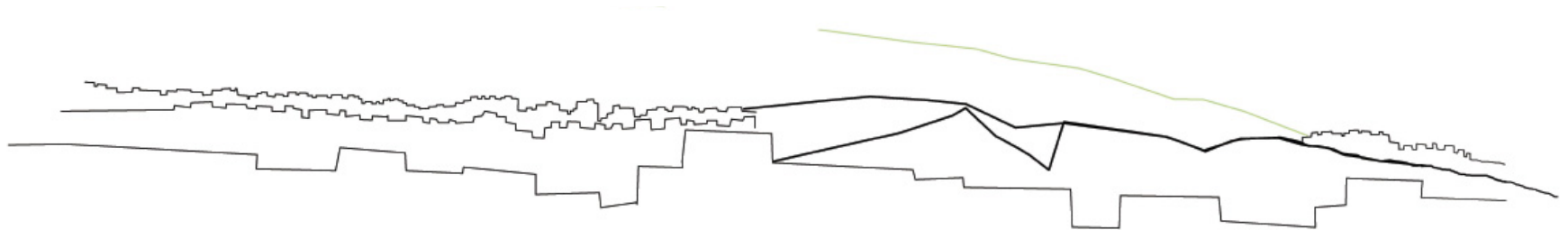

ΠΑΛΑΙΑ ΛΑΤΟΜΕΙΑ ΕΡΓΑΝΗ: "ΠΥΛΗ ΣΤΟΝ ΥΜΗΤΤΟ"

ΣΠΟΥΔΑΣΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ: ΛΙΑΜΕΤΗ ΔΗΜΗΤΡΑ - ΣΑΡΛΑ ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ: ΠΑΠΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
ΚΛΑΜΠΑΤΣΕΑ ΕΙΡΗΝΗ

ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ: ΓΥΠΑΡΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ: ΛΙΑΜΕΤΗ ΔΗΜΗΤΡΑ - ΣΑΡΛΑ ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ: ΠΑΠΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
ΚΛΑΜΠΑΤΣΕΑ ΕΙΡΗΝΗ

ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ: ΓΥΠΑΡΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΠΑΛΑΙΑ ΛΑΤΟΜΕΙΑ ΕΡΓΑΝΗ: "ΠΥΛΗ ΣΤΟΝ ΥΜΗΤΤΟ"

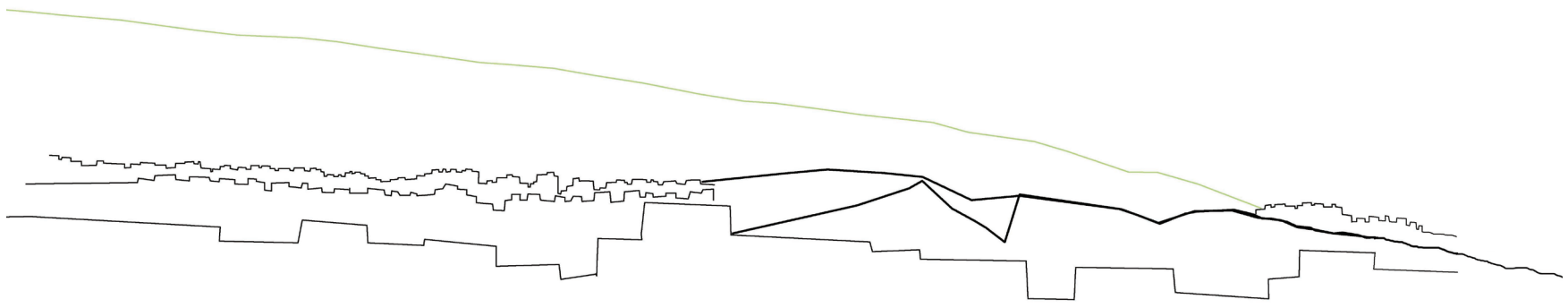
Ε.Μ.Π 2013

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΑΡΤΙΟΣ 2013
ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΜΠ

ΠΑΛΑΙΑ ΛΑΤΟΜΕΙΑ ΕΡΓΑΝΗ: "ΠΥΛΗ ΣΤΟΝ ΥΜΗΤΤΟ"

Εισαγωγή

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια της ολοκλήρωσης των προπτυχιακών σπουδών μας στο τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, την εξεταστική περίοδο Μάρτιος 2013.

Η εργασία μας έχει τίτλο **Παλαιά Λατομεία Εργάνης: "Πύλη στον Υμηττό"**. Αντικείμενο της μελέτης μας είναι ο επαναπροσδιορισμός της σχέσης της πόλης με τον υπολειματικό χώρο του πρώην λατομείου Εργάνης.

A
_

λατομικό τοπίο

ανάπλαση λατομείου

αφορμή

πόλη και φυσικό περιβάλλον

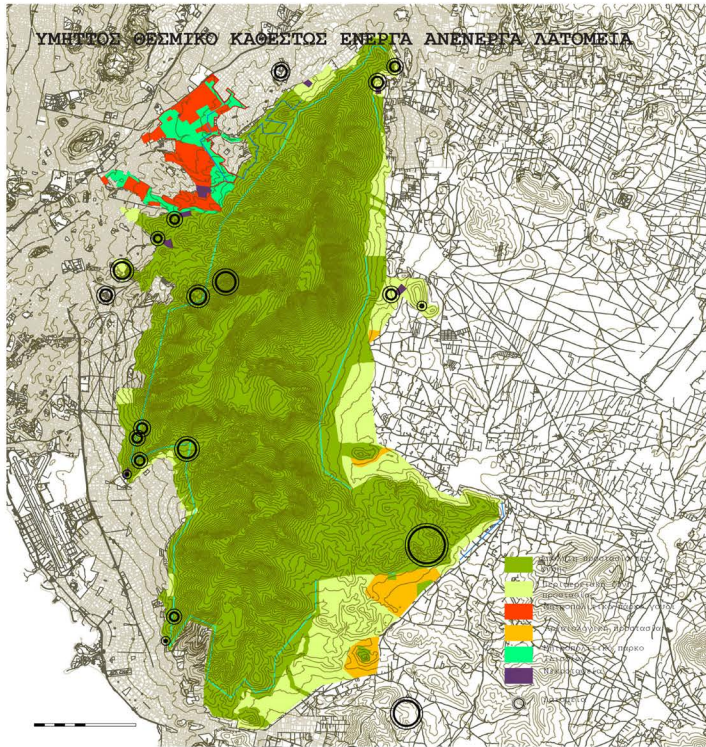
ορεινοί όγκοι

παλαιά λατομεία Εργάνης

Πύλη στον Υμηττό

Ανατολική Αττική

Η ΑΦΟΡΜΗ — λατομείο - πύλη στον Υμηττό

Υμηττός

Αιγάλεω

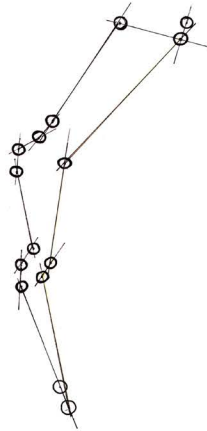

Πεντέλη

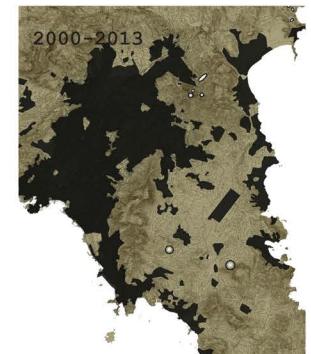
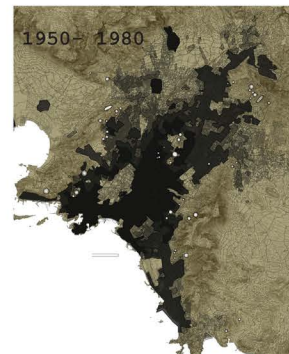
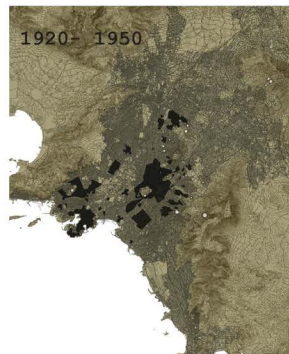
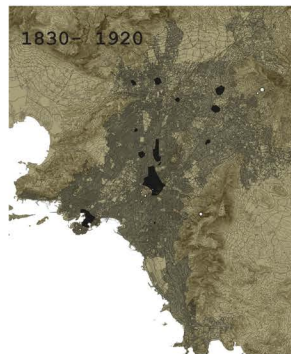
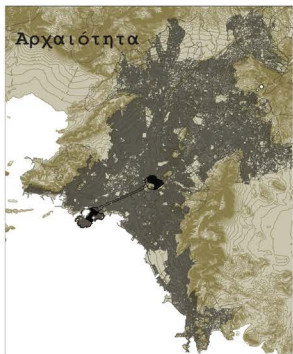

Πάρνηθα

Η πόλη επεκτείνεται και αφανίζει τη μορφολογία και την πλαστικότητα του Αττικού αναγλύφου. Η εικόνα των εγκαταλειμμένων λατομείων εμφανίζεται πολύ συχνά μέσα στον ιστό της πόλης μας. Η άναρχη εκμετάλλευση των λατομείων που επικρατούσε στο παρελθόν και η έλλειψη προγράμματος αποκατάστασης τους είχε δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον. Το πρόβλημα μεγεθύνεται στην Αττική καθώς αποτελεί αστικό κέντρο όπου στα όρια του υπάρχουν πολλά εγκαταλειμμένα λατομεία, κυρίως αδρανών υλικών. Μετά από μια περίοδο σχετικής απαξίωσης και αδιαφορίας, ο πολιτισμός μας φαίνεται να επαναπροσδιορίζει την αξία του φυσικού περιβάλλοντος του αστικού τοπίου.

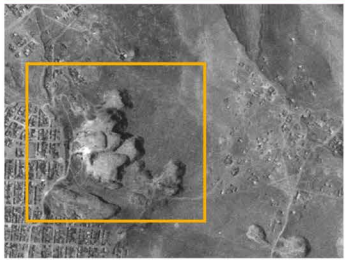

Ορεινοί όγκοι Λεκανοπεδίου "Τα πράσινα τείχη της Αθήνας"

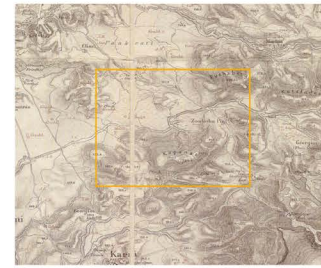
Διαμόρφωση αναγλύφου — λατόμηση

1945

Λόφος Κοπανά

Λατομείο = <λαα = Λίθος + τέμνω>

1882 ο λόφος
κατάφυτος

Χάρτης J.A Kaupert, 1882

1882

1960

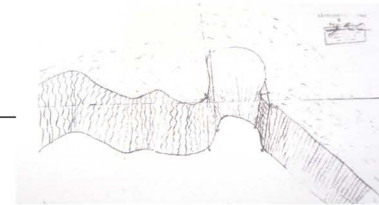
1905 εμφανίζονται
τα πρώτα λατομεία

1905

1979

1950-1977 Η περίοδος με την
μεγαλύτερη εκμετάλλευση του
βράχου. Σχέδιο διαμόρφωσης των
μετώπων εξόρυξης το 1969

1950

1988

1977 τα λατομεία
των εταιρειών ΕΛΚΟ
και ΕΡΓΑΝΗ κλείνουν
οριστικά

1981 ο Μίνως
Βολανάκης δίνει
ζωή στους βράχους

1982-1986
Διεκδίκηση
του χώρου

1986 Κατασκευή θεάτρου
Βράχων στα πλαίσια του
Προγράμματος "Αθήνα
Πολιτιστική Πρωτεύουσα
της Ευρώπης

1977

1981

1982

1986

φορτηγά καθαρίζουν τη χωματερή
πριν ξεκινήσουν οι εργασίες του
θεάτρου Βράχων

2004

2012 Σύσταση
Διαδημοτικού δικτύου
πολιτισμού των δήμων
Βύρωνα - Δάφνη -Υμηττού

2012

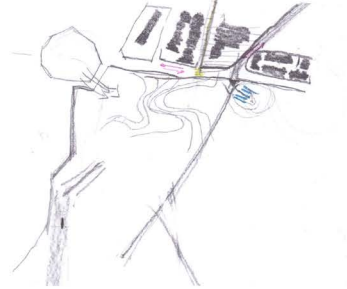

Πολεοδομική _ ανάλυση

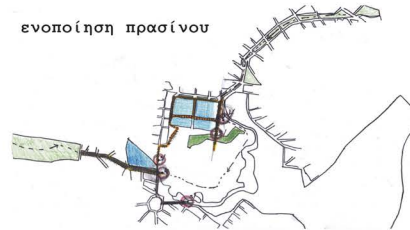
είσοδος Α' από Βύρωνα

είσοδος Β' από Υμηττό

ενοποίηση πρασίνου

πράσινο _ ροές κινήσεων

B_

πολεοδομική ανάλυση

αστικός ιστός

χρήστες

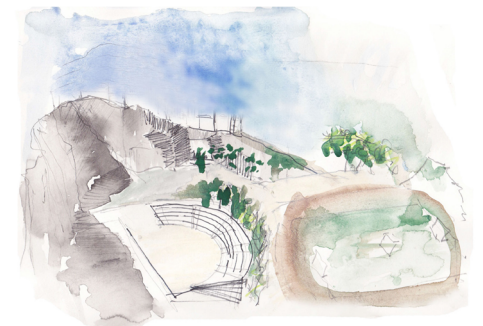
περιοχή μελέτης

κλίμακα μέτρο μέγεθος

βιωματική εμπειρία

μορφολογία αναγλύφου

Υπολειμματικοί χώροι

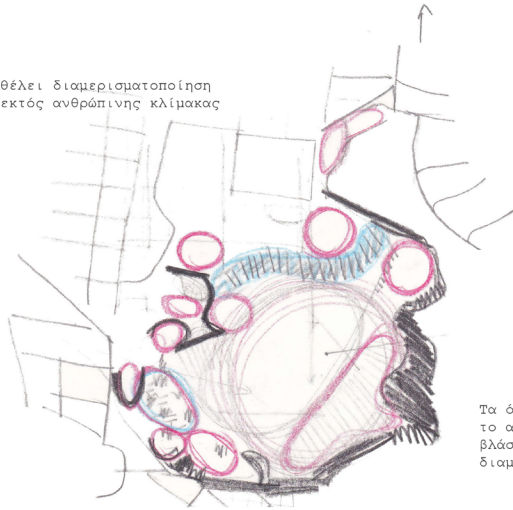

Ανάλυση _ υπάρχουσας χωρικής δομής

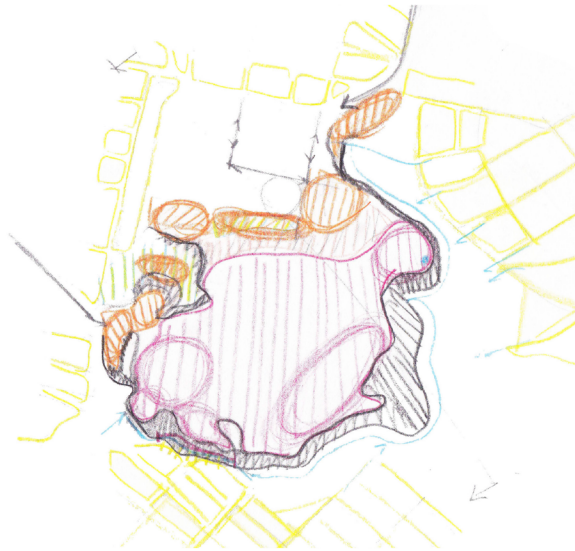

-θέλει διαμερισματοποίηση
-εκτός ανθρώπινης κλίμακας

- όριο πρανούς
- πυκνό πράσινο
- ορατό πράσινο
- κοιλότητες

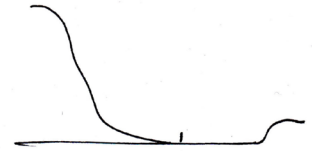
Τα όρια των πρανών,
το ανάγλυφο και η
βλάστηση αραιή ή πυκνή,
διαμορφώνουν κοιλότητες

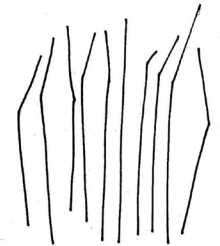
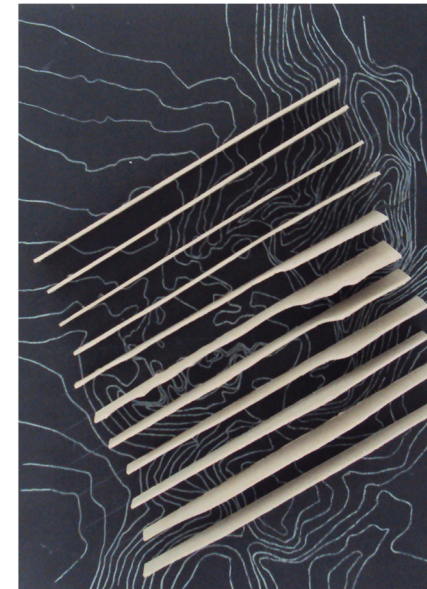
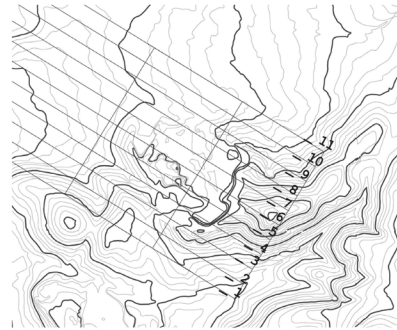
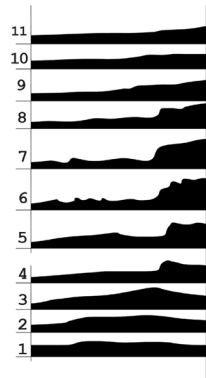
- εκτρεπόμενο τμήμα
- περιφερειακή διαδρομή
- βουναλάκια
- αστικά απενεργοποιημένοι χώροι
- αστικός ιστός
- πλατεία
- πρανές βράχου
- χωμάτινο πρανές

Κάτοψη

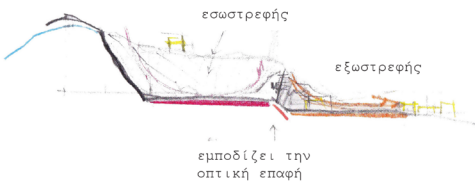

τομή

όψη

κοιλότητες που μας ορίζουν τον χώρο...

το τοπίο αποκτάει μέτρο και μέγεθος

οι βράχοι ορίζουν τον όγκο το "φρύδι" του λατομείου ταυτίζεται με τη γραμμή του ορίζοντα

Συνδέσεις_ Πύλη στον Υμηττό

ΚΑΡΤΗ ΓΑΜΟΥ ΔΙΕΥΣΕΩΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΘΗΜΕΡΗ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΦΗ
ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
Κ.Α. 1890

ΜΗΤΣΟΥ

ΠΛΑΤΕΙΑ

ΚΟΡΝΙΖΑΟΣ

Α. ΚΑΙΣΑΡΙΑ

ΠΛΑΤΕΙΑ

ΜΕΛΕ ΕΚΒΕΤΙΑ

ΚΑΡΝΟΝ ΠΡΟΜΗΘΕΥ

Α. ΒΟΥΛΕΥΜΑΤΟΣ

Α. ΚΑΙΣΑΡΙΑ

Α. ΚΑΡΝΟΝ ΠΡΟΜΗΘΕΥ

Α. ΚΑΙΣΑΡΙΑ

Α. ΚΑΙΣΑΡΙΑ

Προβλήματα _ βιωματική εμπειρία

Εγκαταλεμμένα μηχανήματα και μπάζα

Διασκορπισμένοι στο χώρο κάδοι απορριμάτων και μπάζα

παράνομη στάθμευση φορτηγών στο χώρο του λατομείου

Υφιστάμενη κατάσταση του πρώην λατομείου Εργάνης

Ερήμωση του χώρου και αλόγιστη απόθεση απορριμάτων

Εγκαταλελειμμένο απορριματοφόρο του Δήμου

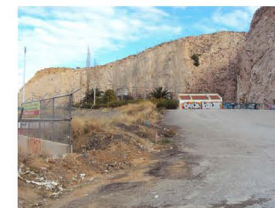
Καμία πρόβλεψη για συγκράτηση των χωμάτων, οπτική ρύπανση από την απόθεση μπαζών

Υψηλά πρανή, κίνδυνος κατολισθήσεων

Υψηλά πρανή, καμία προστασία και πρόληψη

Εγκατάλειψη του χώρου

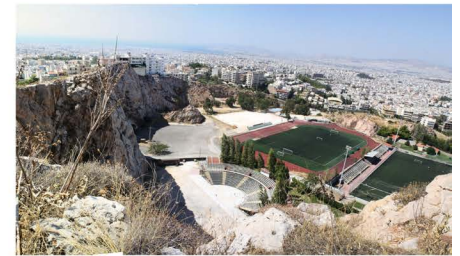

Ανεκμειάλυτος χώρος, με ερείπια

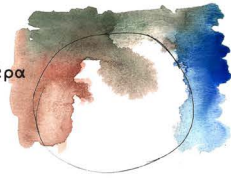
Αδιαμόρφωτος περιβάλλον

Ανάλυση _ περιοχή μελέτης

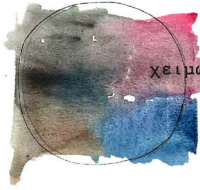

Αισθήσεις_ μυρωδιές

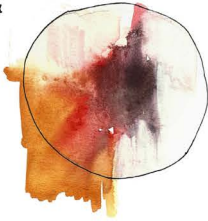
βροχερή μέρα

χειμώνας

ζεστή μέρα

ξηρά χόρτα

αποσύνθεση

σκουπίδια

σκόνη

καυσαέριο

υγρασία

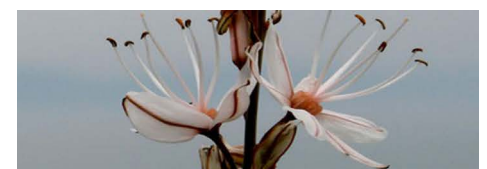
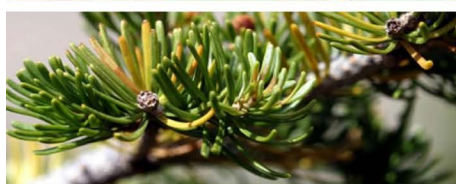
δέντρα γρασίδι

ξύλο

βρεγμένο χώμα

Γ_

συνθετικά εργαλεία

θεάσεις

πορεία σκέψης

διερεύνηση

κεντρική ιδέα

επεξεργασία

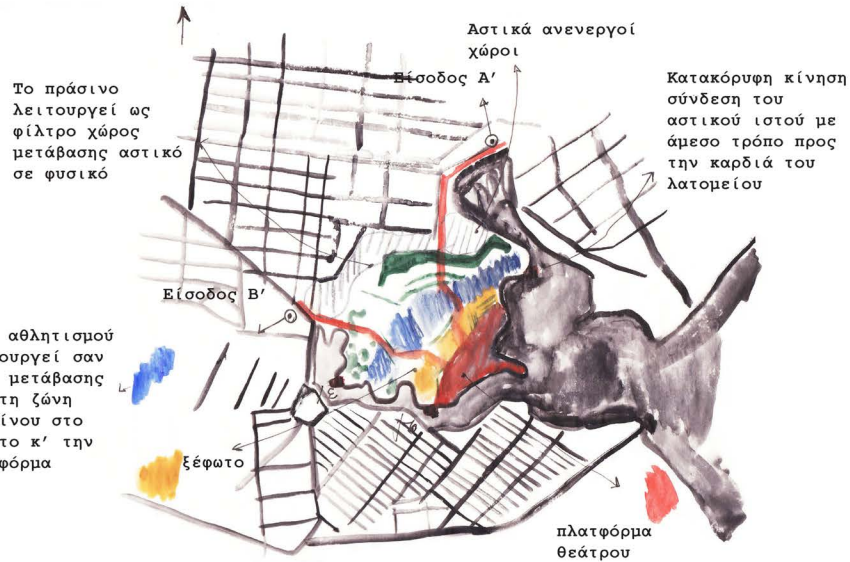
προθέσεις

χaráξεις

ποιότητες χώρου

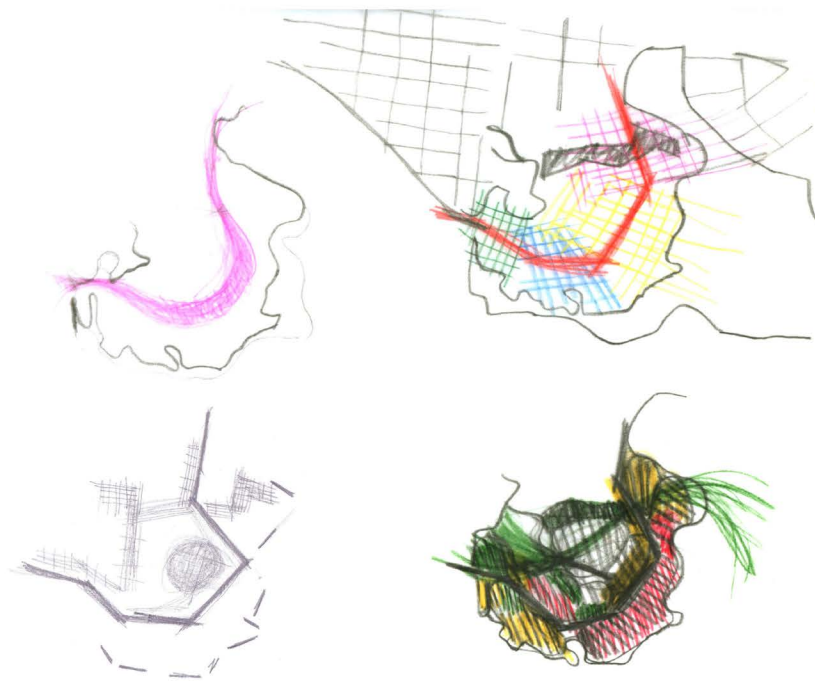
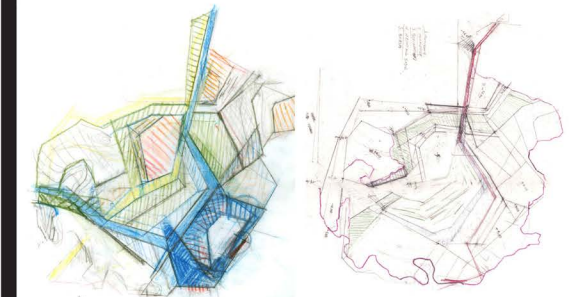
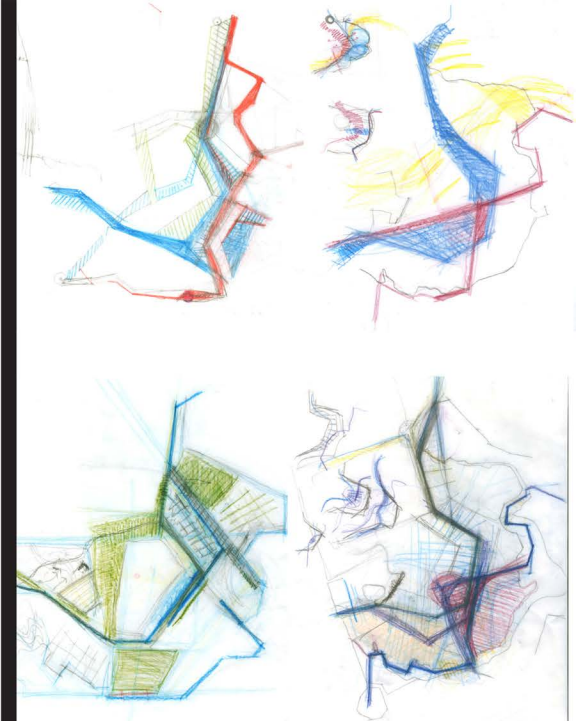
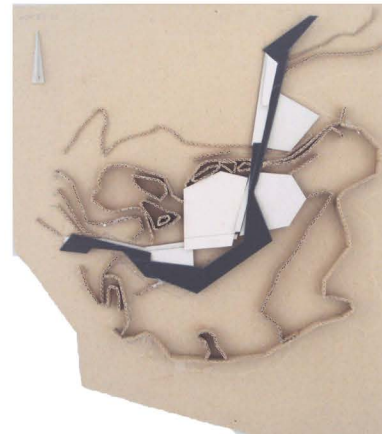
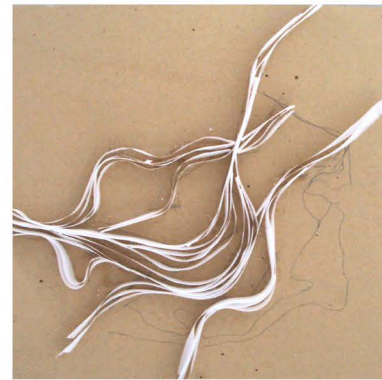

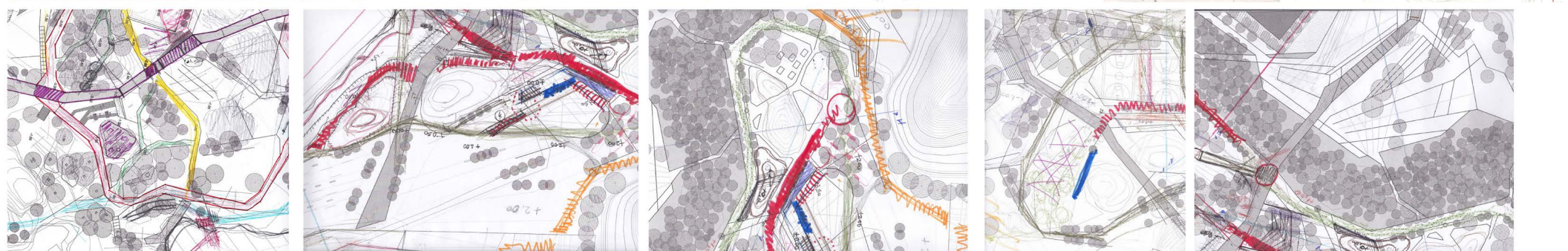
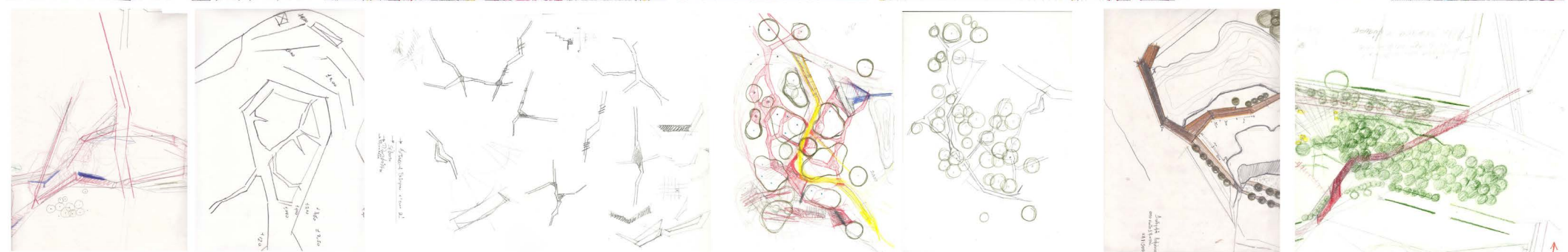
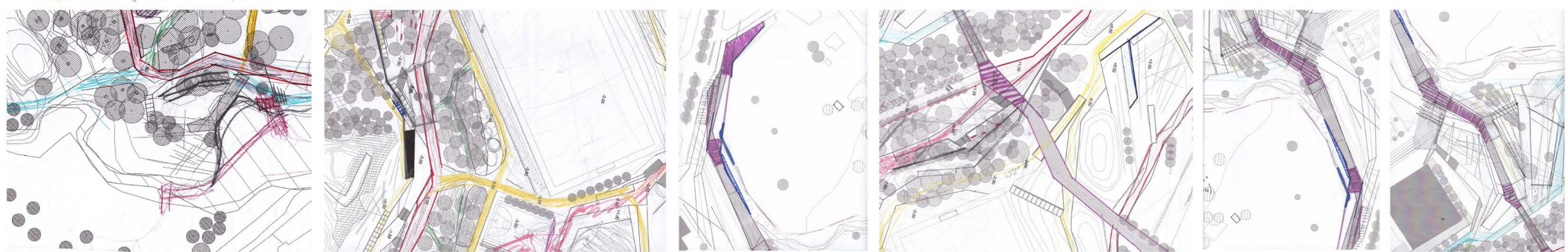
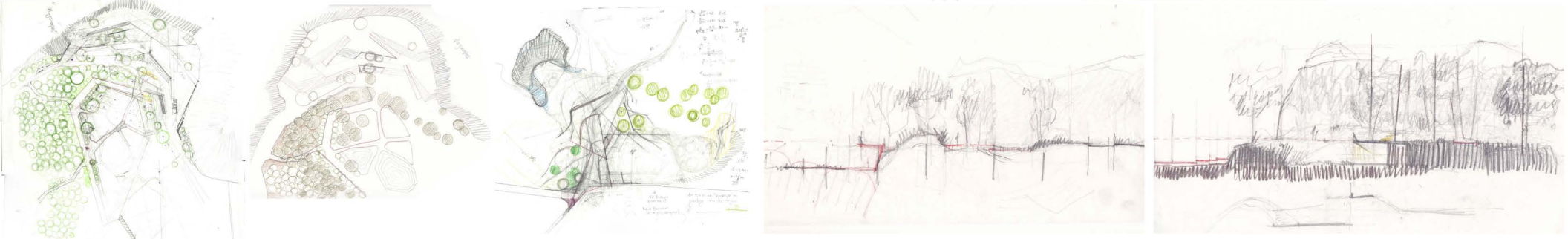
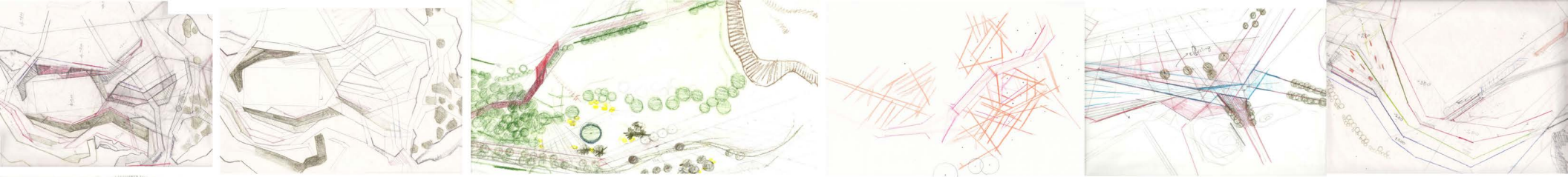
Κεντρική ιδέα

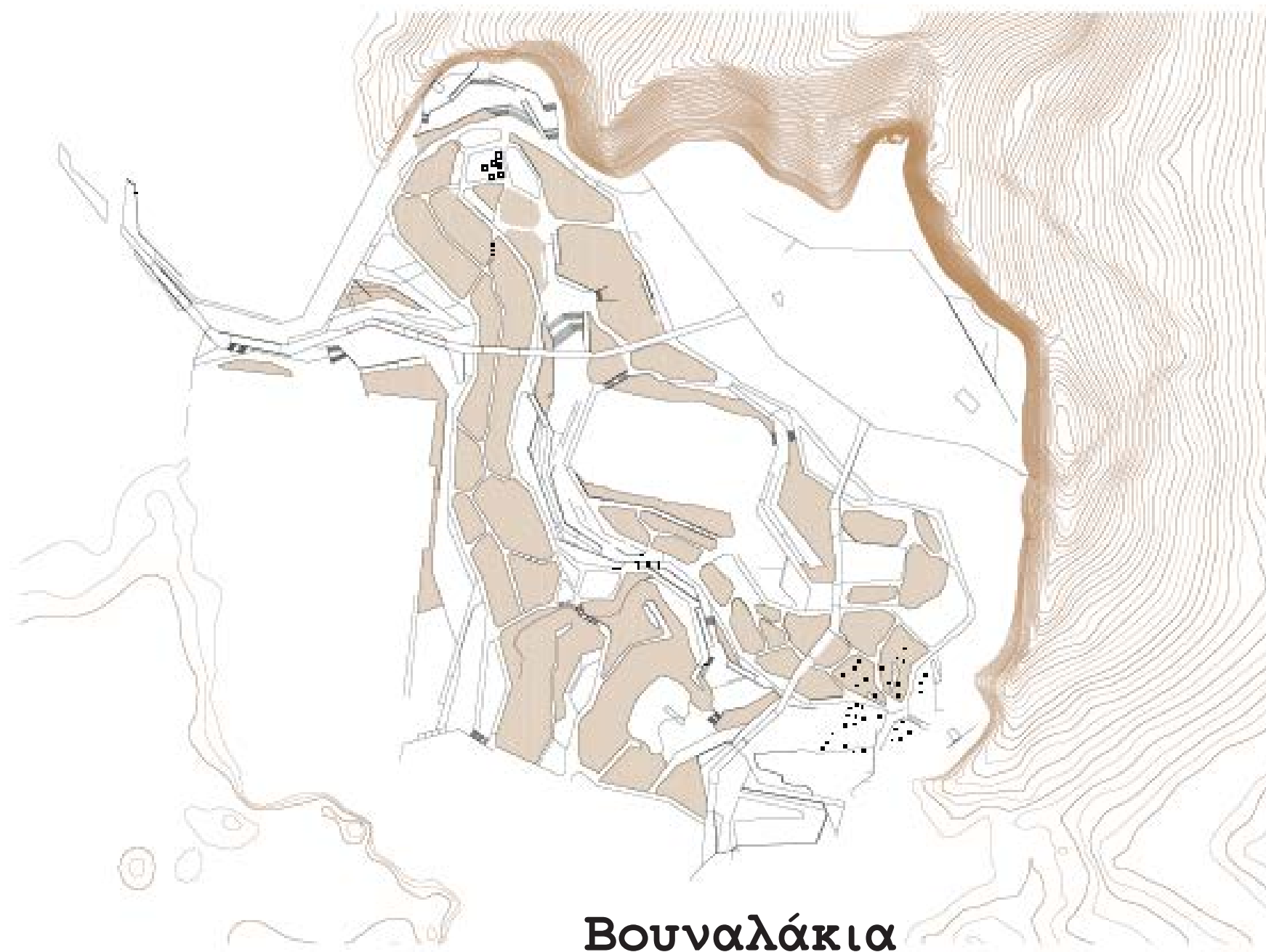
Κεντρική ιδέα

- Πλέγμα κινήσεων
- Διαβάθμιση και διαφοροποίηση των κινήσεων
- Σεβασμός των ροών του αναγλύφου, η πορεία ακολουθεί τις υψομετρικές καμπύλες
- Ένταξη της βιοματικής μας εμπειρίας
- Αξιοποίηση των θεάσεων - πύλη στον Υμηττό
- Περιορισμός των κλειστών χώρων, έμφαση στους ημισυαίθριους
- Διακριτές λειτουργικές ενότητες

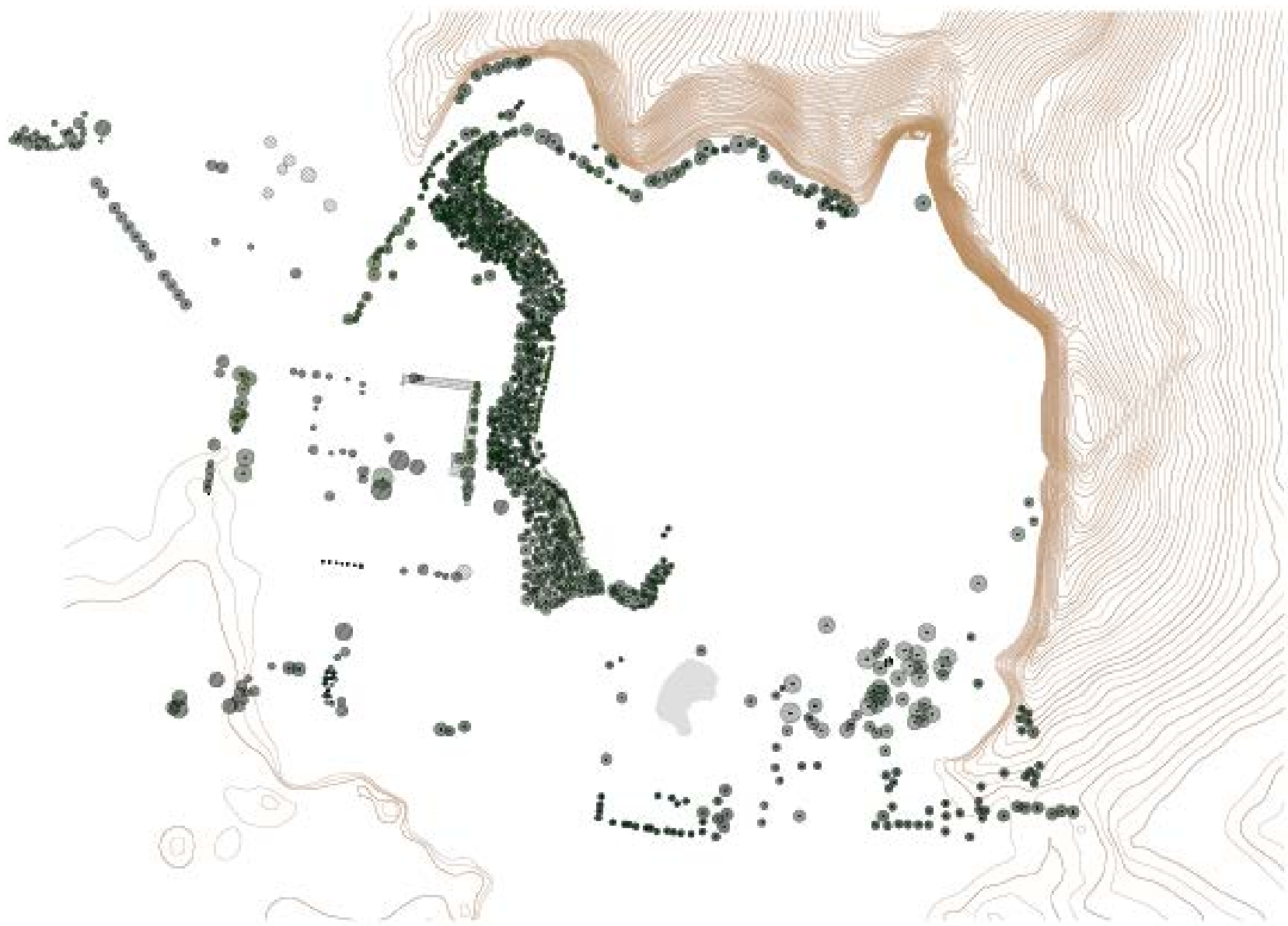

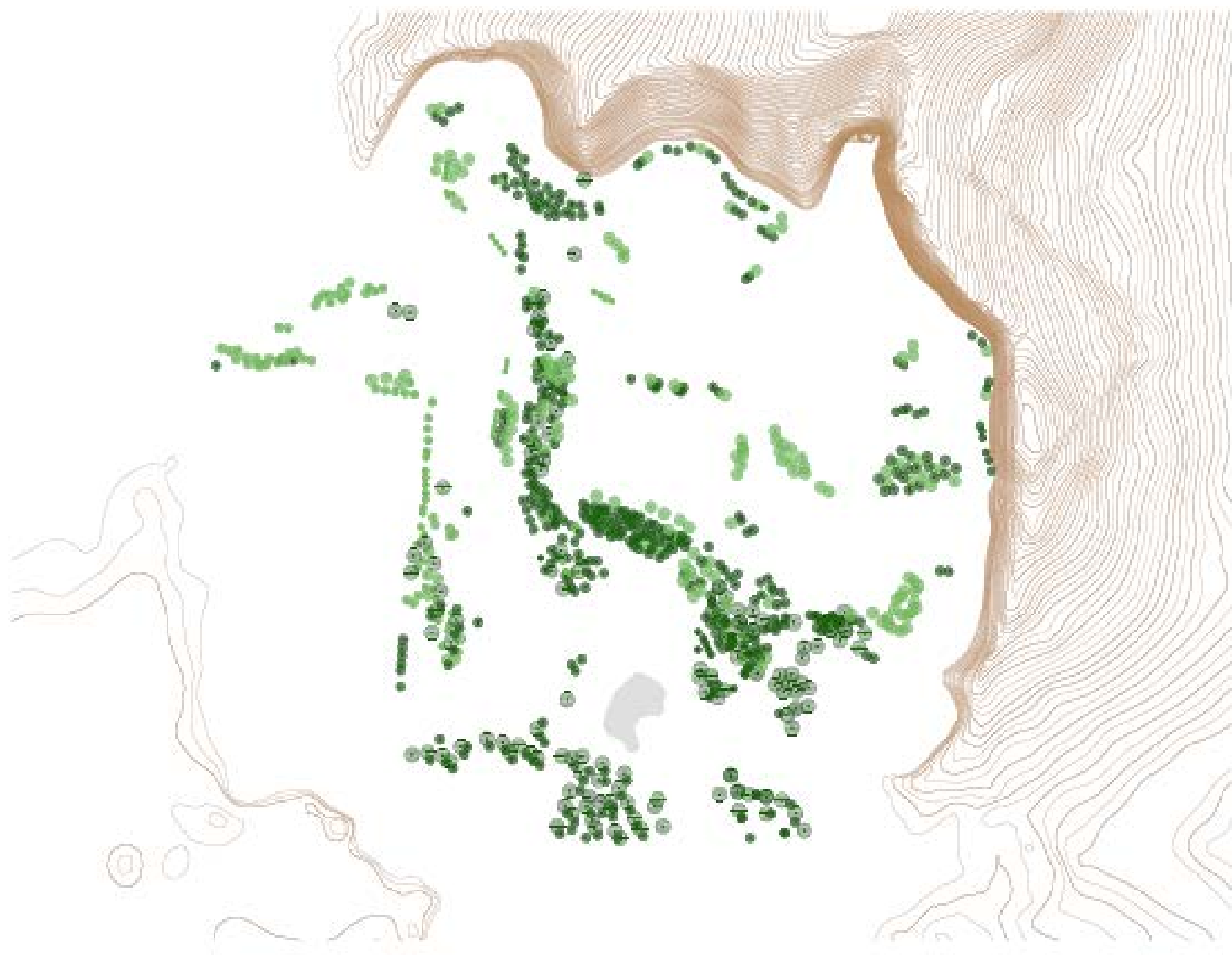
ΣΧΕΔΙΑ

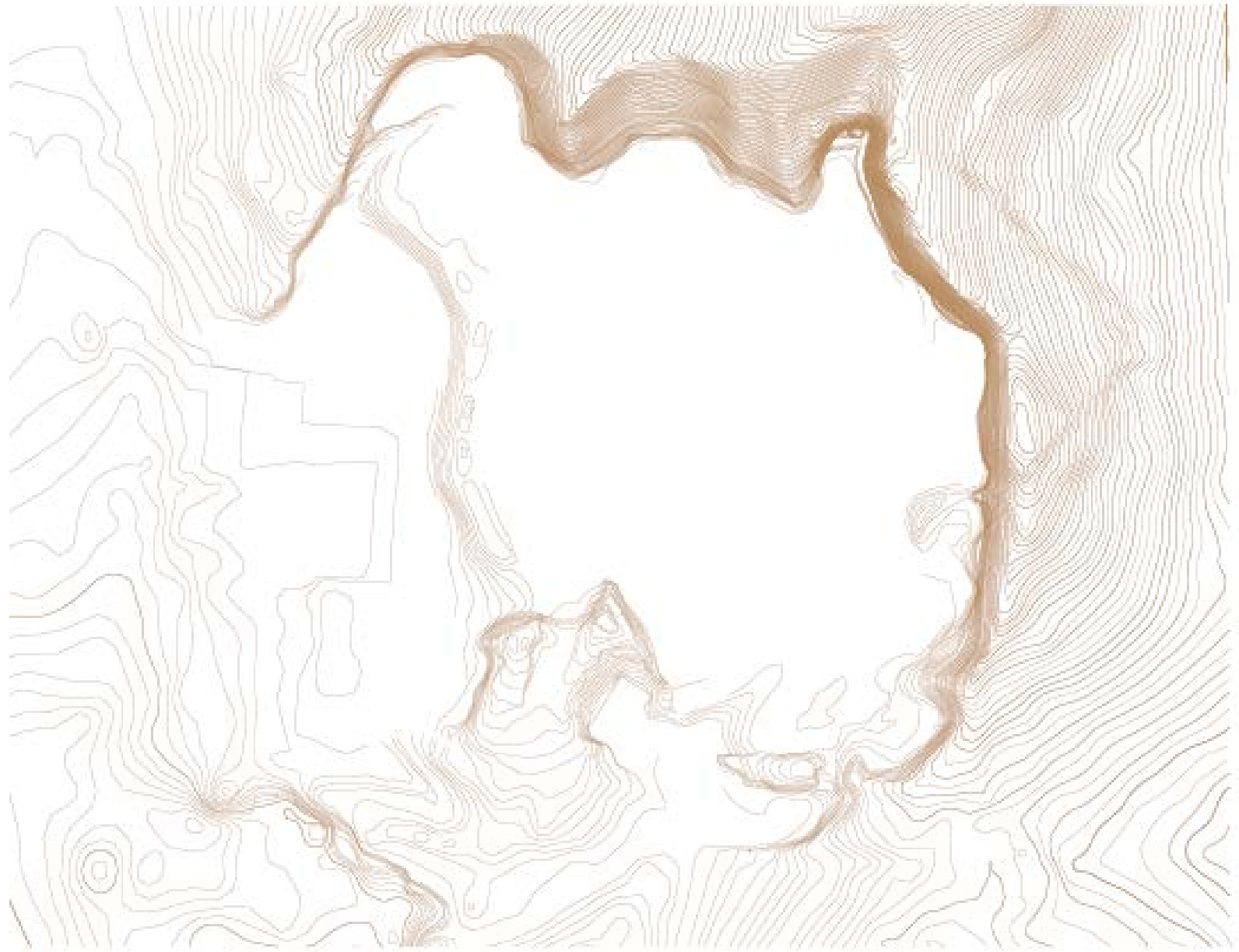
Βουναλάκια

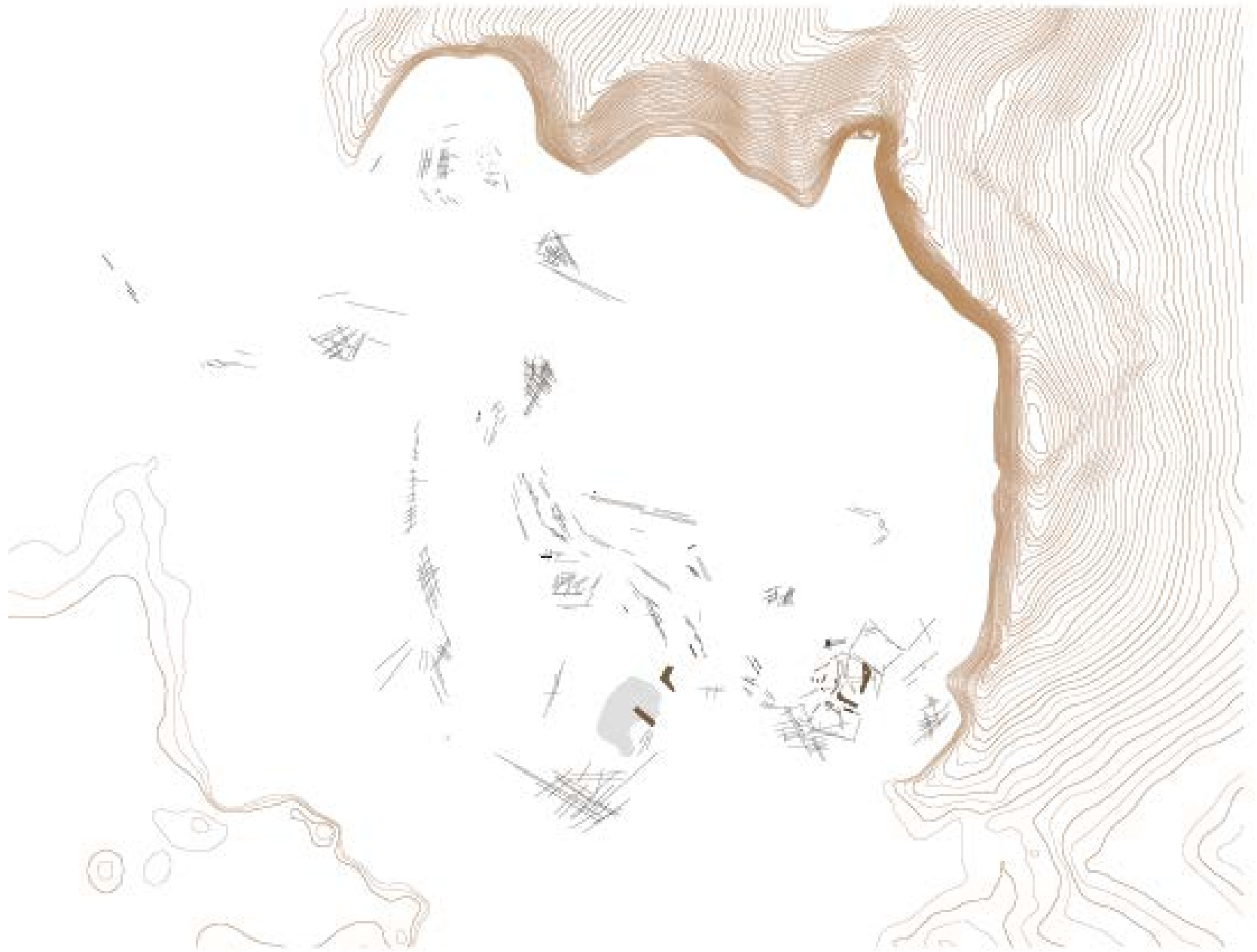

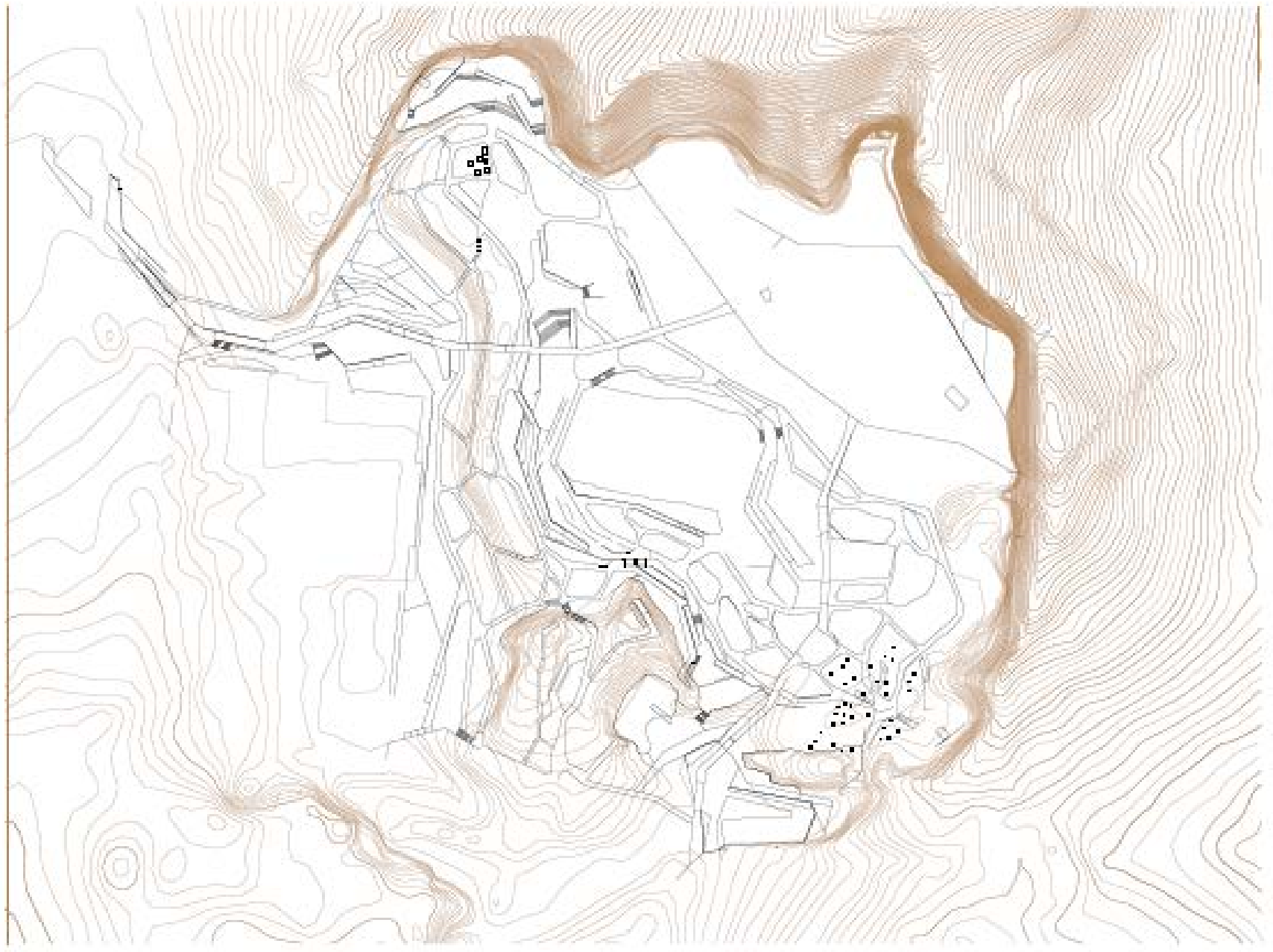
Προτεινόμενο Πράσινο

Καθίσματα-Σανίδες

Διαδρομές

Τοπογραφικό

Διαδρομές _
αίσθηση πάρκου

Παραδείγματα _ ανάπλαση λατομείων

Υλικά _ υφές

Eden project England

Songjiang China

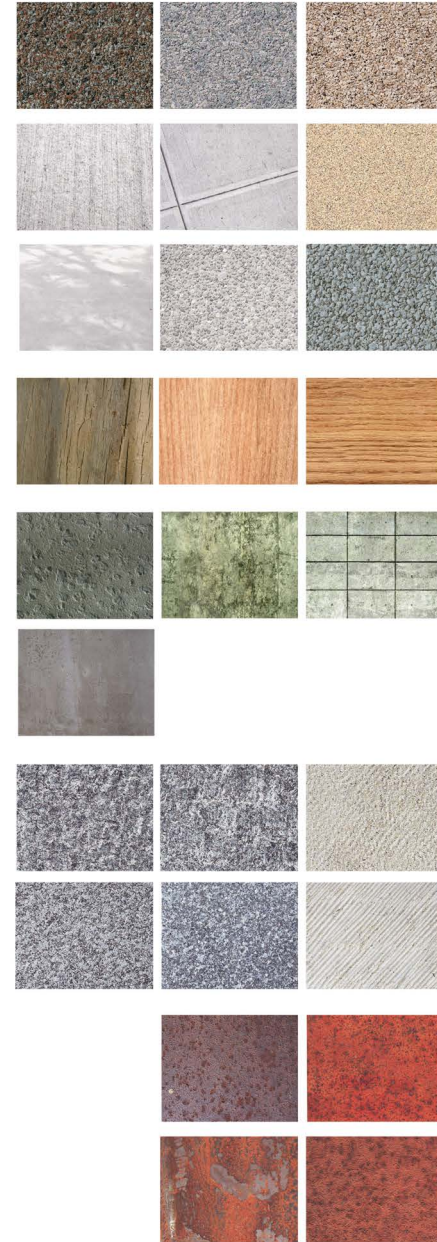
Coldstones England

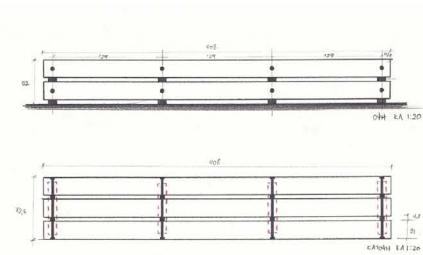
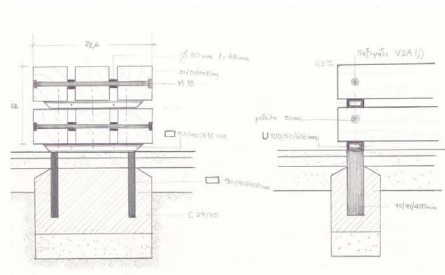
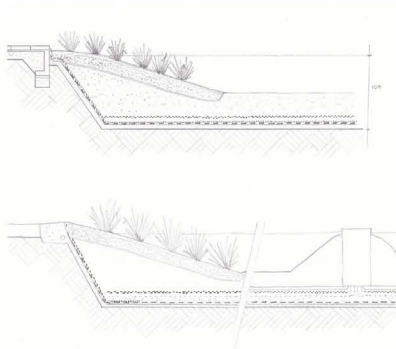
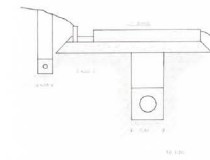
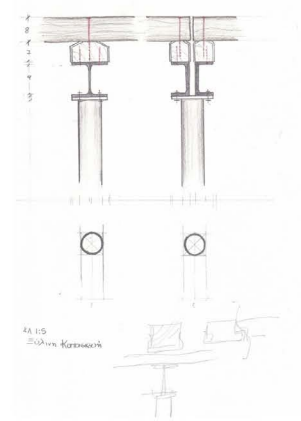
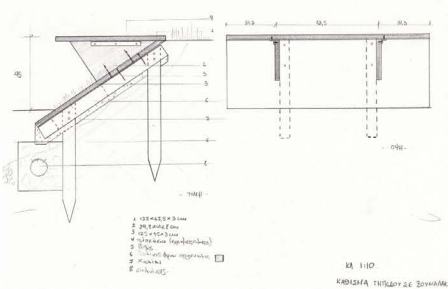
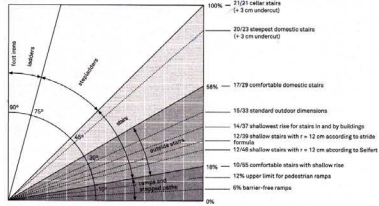
igualada cemetery Barcelona

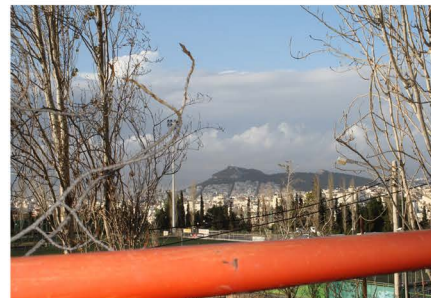
Margarethen Αυστρία

Κατασκευαστικά υλικά - υφές

Κατασκευή _
Θέατρο Βράχων

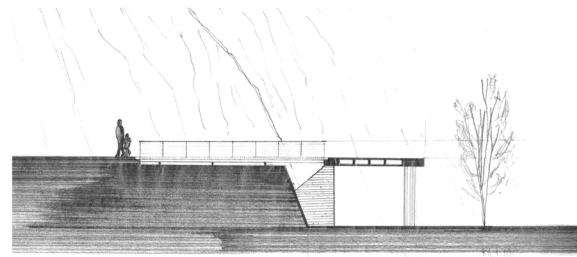
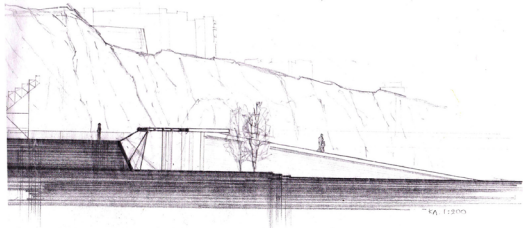
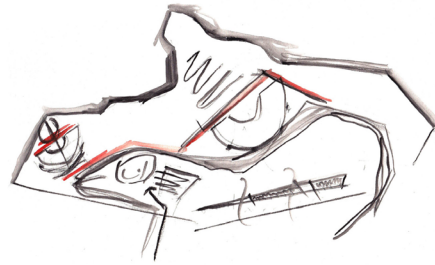
Σχισμή _ Θέατρο
Βράχων

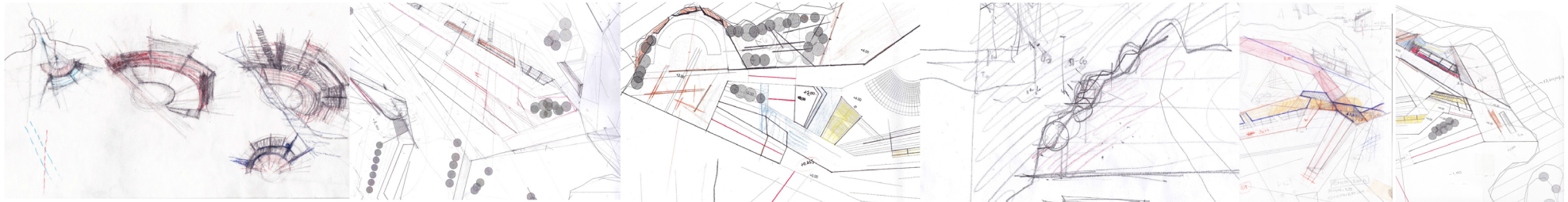
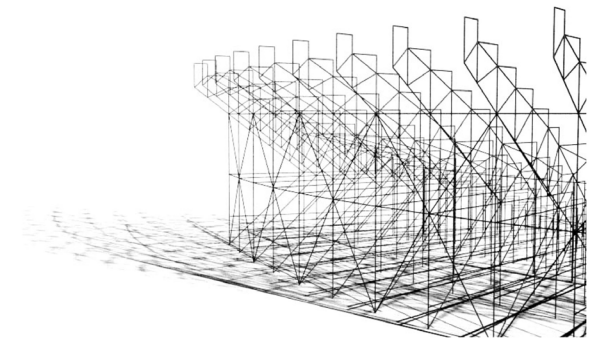
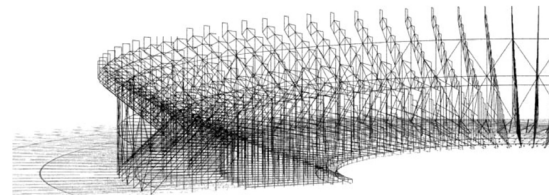
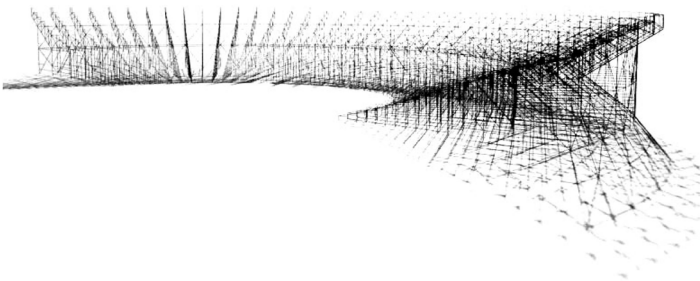
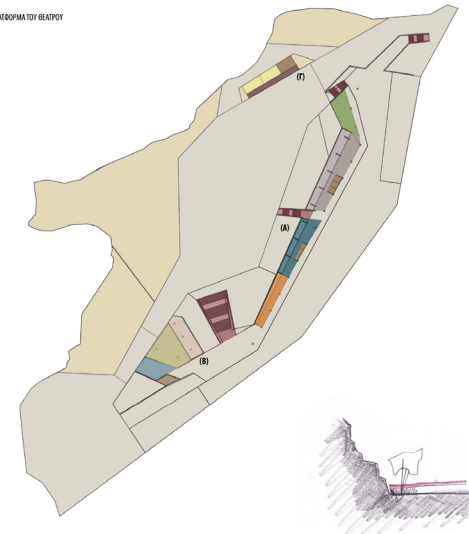
Πλατφόρμα

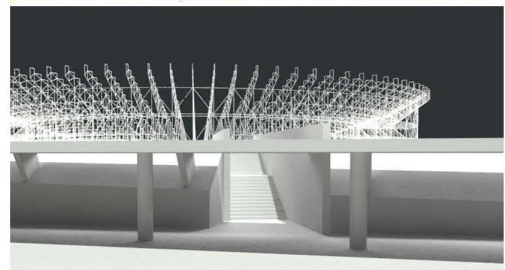
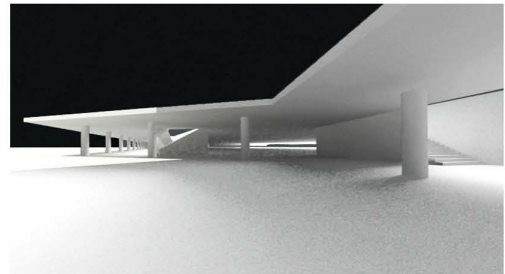
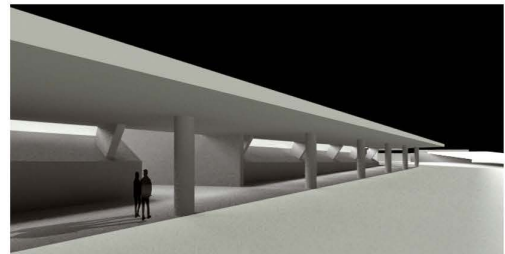
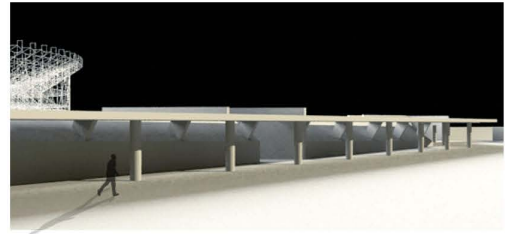
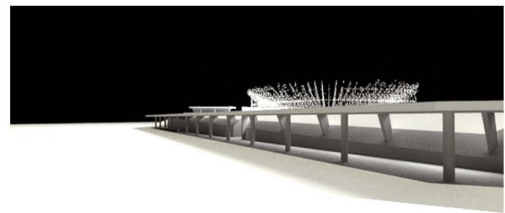
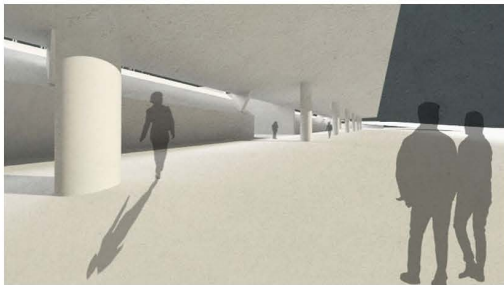
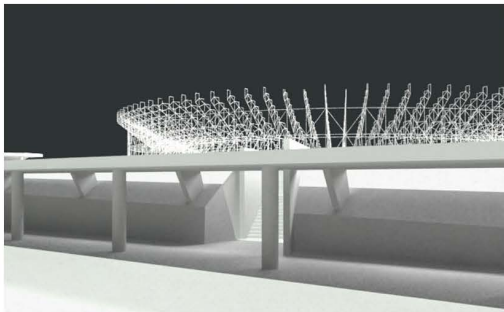
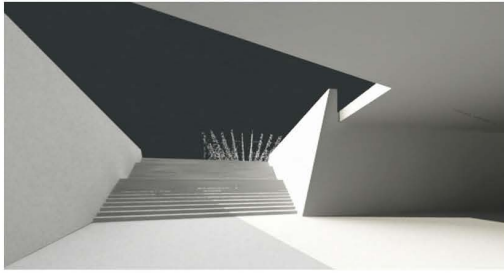
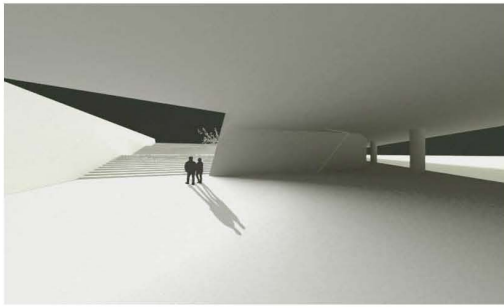
Σενάριο

- Πάρκο
  - Πλατφόρμα θεάτρου
  - Θεσμικό Δίκτυο
  - Εκπαιδευτικός Ερευνητικός χαρακτήρας
  - Πειραματικές ομάδες
- Αρχιτεκτονική υποδομή, να λειτουργούν όλο το χρόνο, ανοιχτά στο κοινό με έναν προγραμματισμό

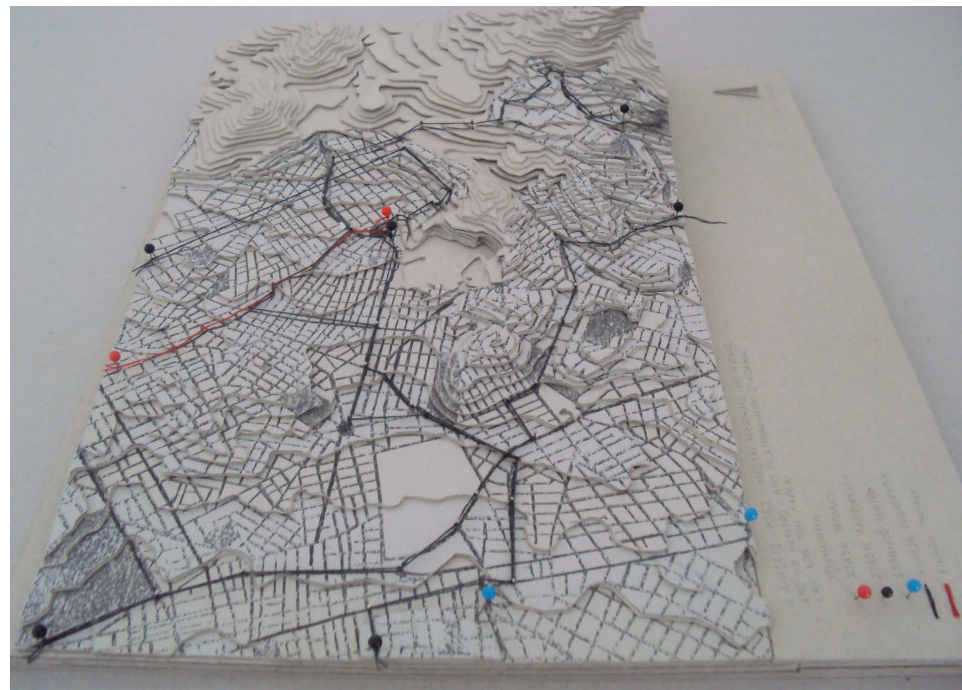

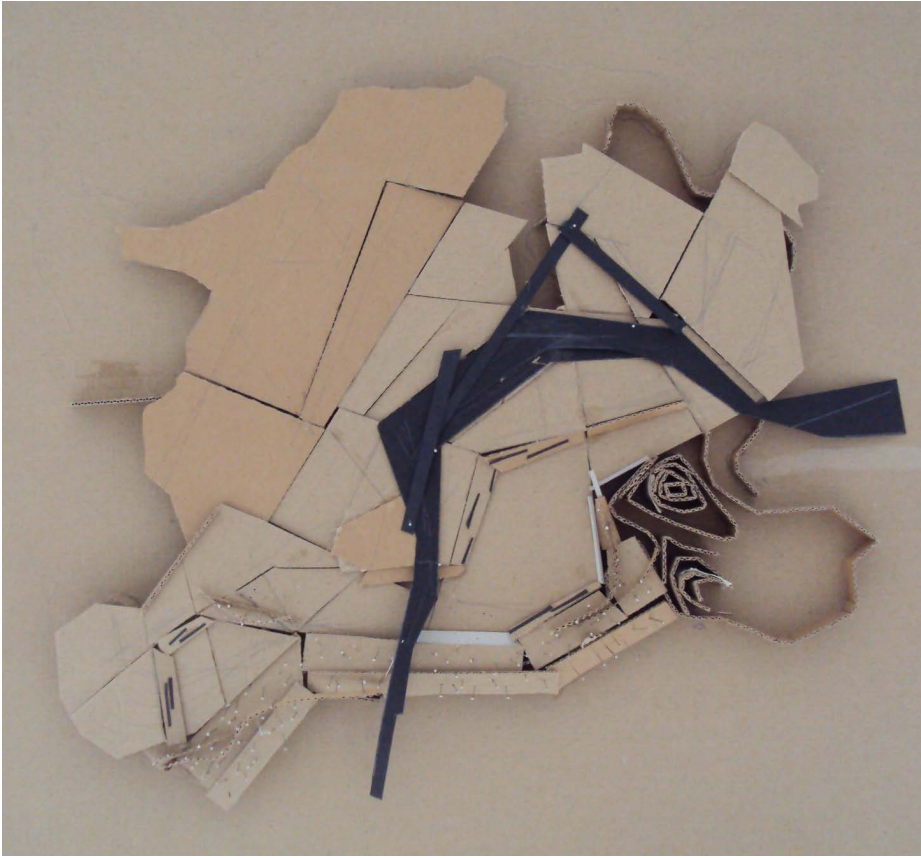
- ΖΩΝΗ Α**
- ΚΑΜΑΚΟΣΤΑΣΙΑ ΒΑΣΙΣΕΣ ΡΑΜΠΕΣ ΚΙΝΗΣΗΣ ΓΥΡΩ ΤΗΝ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ
  - ΑΝΑΓΚΥΡΙΟ 60 TM
  - ΑΘΥΣΣΑ ΚΟΡΥΦΗ 45 257 TM
  - ΑΘΥΣΣΑ ΜΟΥΣΙΚΗΣ
  - ΑΘΥΣΣΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΘΕΑΤΡΟΥ
  - ΒΟΗΘΗΤΙΚΟ ΧΩΡΟ-ΥΚ
- ΖΩΝΗ Β**
- ΦΟΥΔΕΡ ΘΕΑΤΡΟΥ 84 TM
  - ΚΑΒΟΣΑΛΑ ΘΕΑΤΡΟΥ
  - ΣΚΗΝΗ ΘΕΑΤΡΟΥ
  - ΑΠΟΘΗΚΗ ΕΞΟΡΓΙΣΜΟΥ ΥΚ
- ΖΩΝΗ Γ**
- ΚΑΜΑΡΑ 32 48 TM
  - ΡΑΜΠΑ ΚΙΝΗΣΗΣ
  - ΒΟΗΘΗΤΙΚΟ ΧΩΡΟ- ΑΠΟΘΗΚΗ ΕΞΟΡΓΙΣΜΟΥ ΥΚ

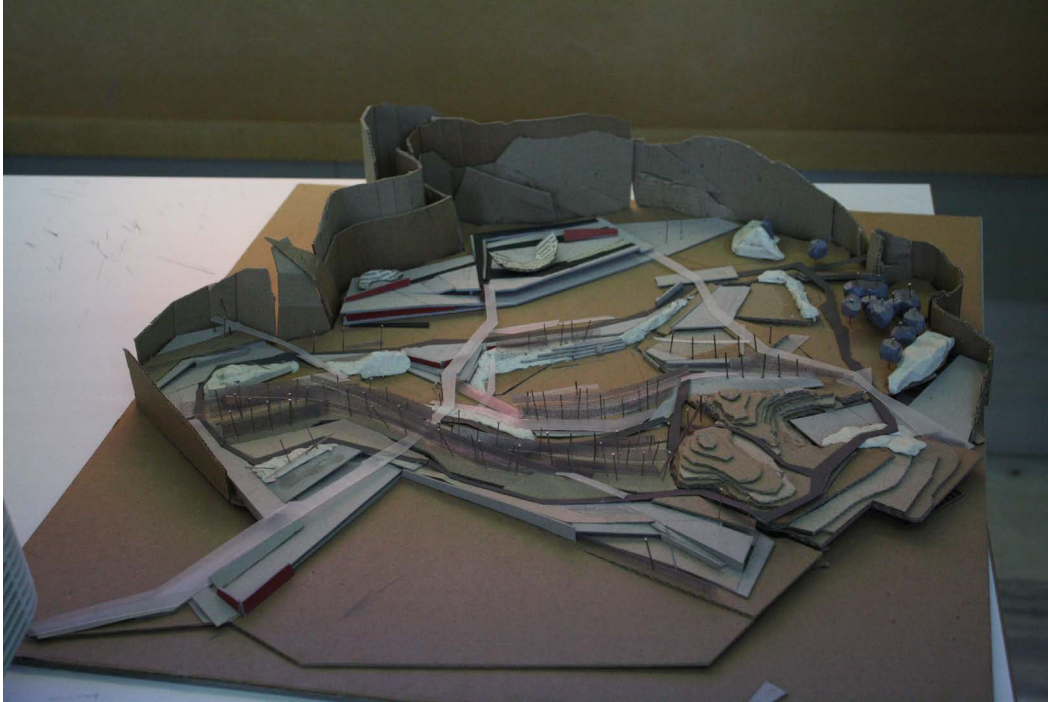

ΜΑΚΕΤΕΣ

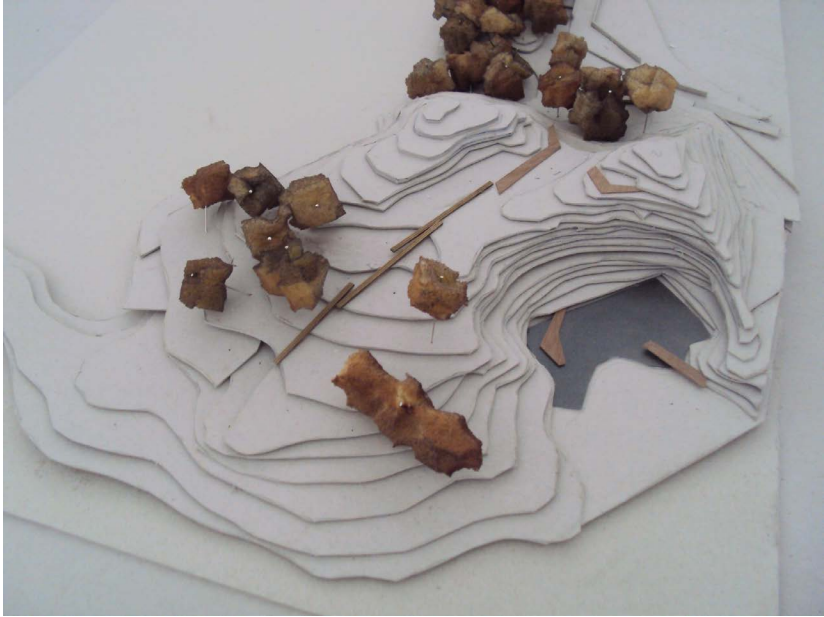

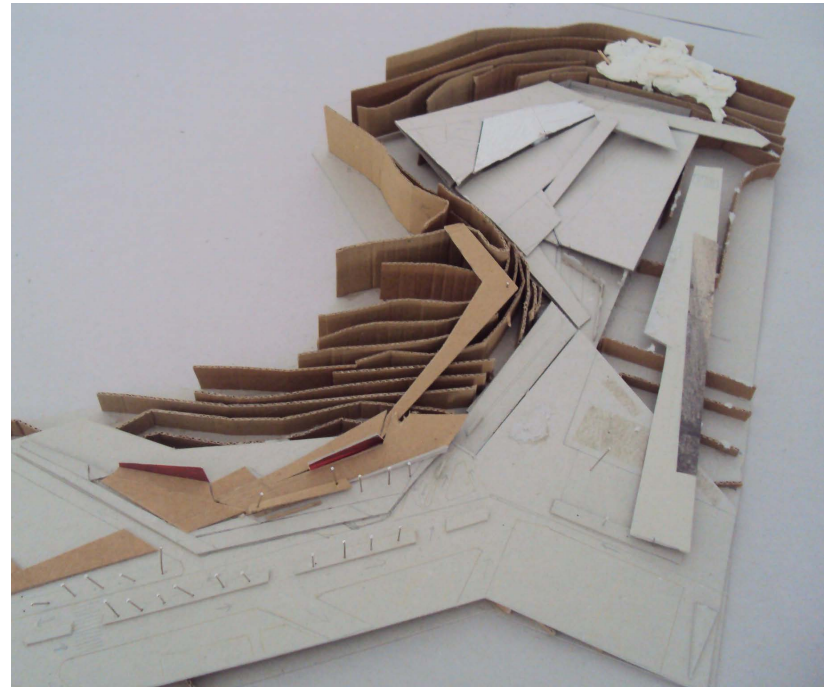
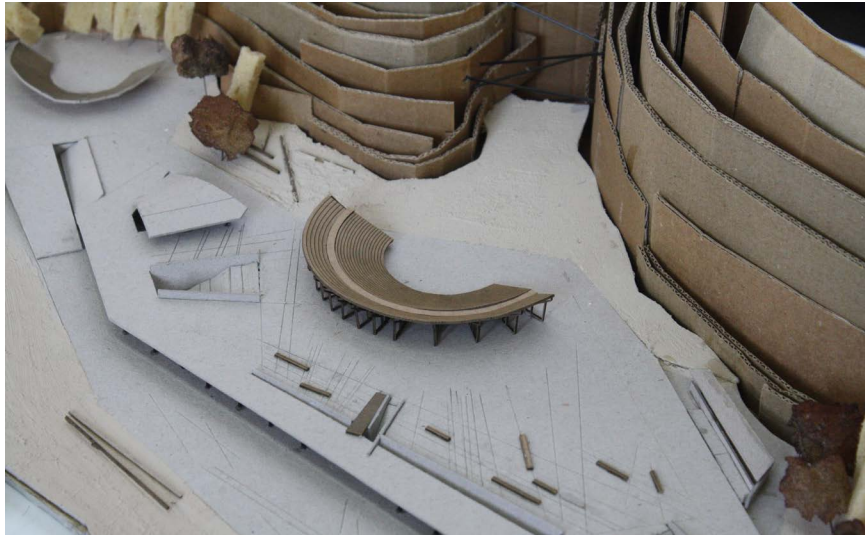

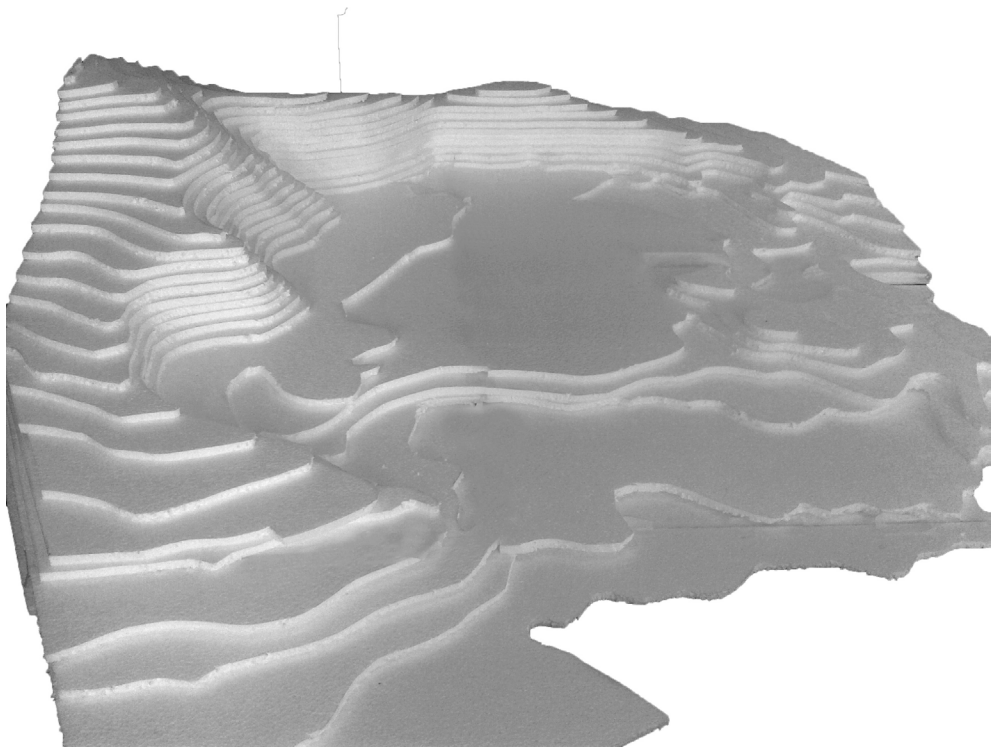

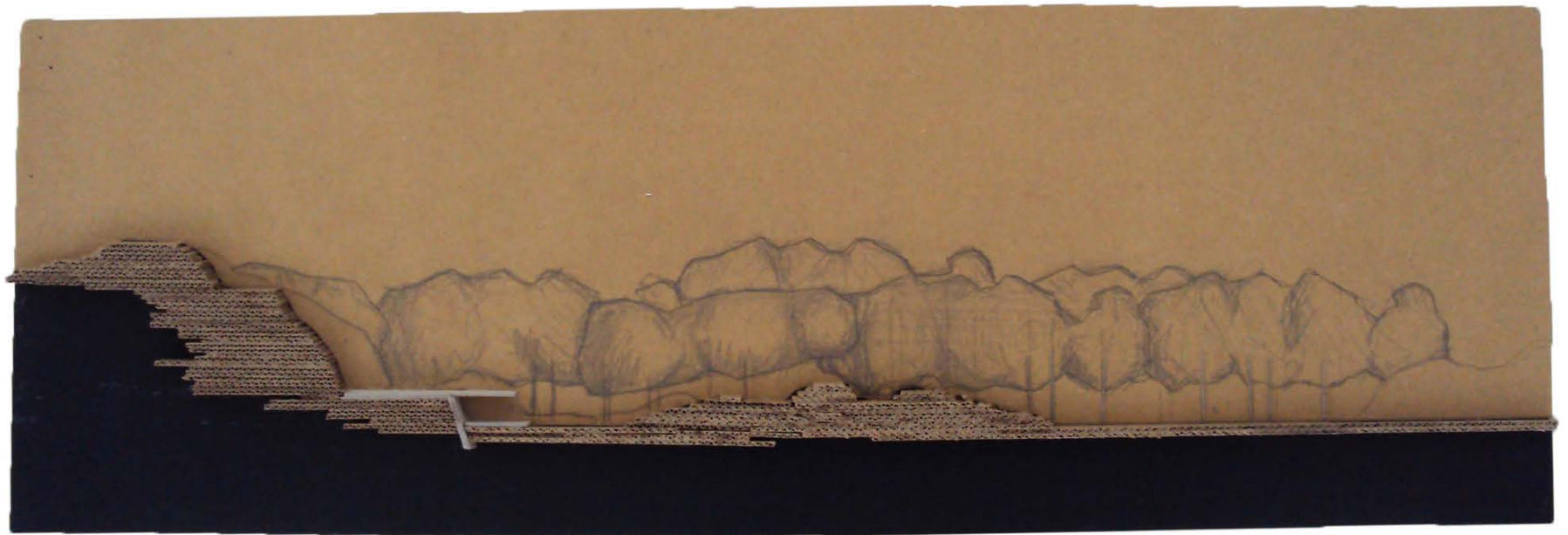

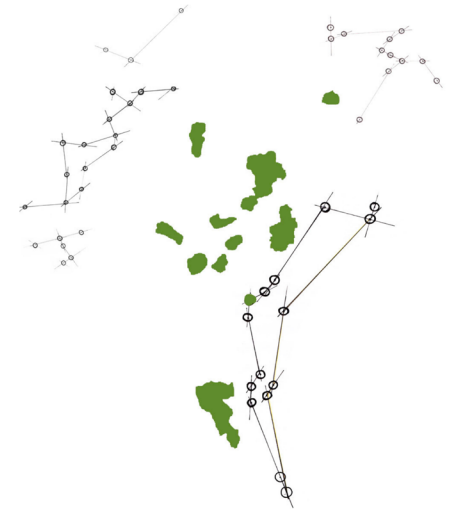

ΤΟΜΕΣ

ενεργοποίηση

πόλος αναψυχής

δίκτυο

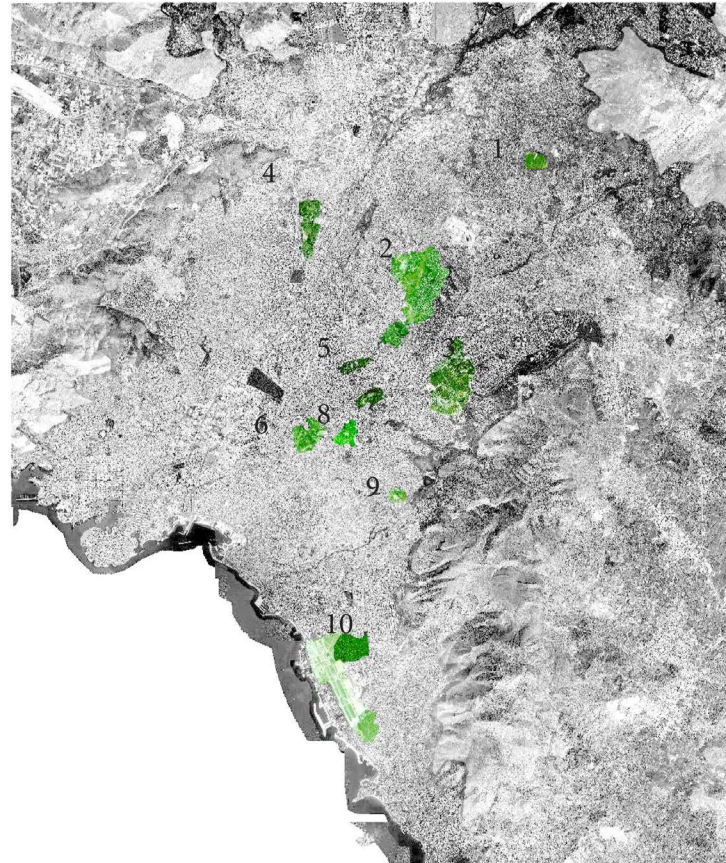
**πολιτιστικές
εκδηλώσεις**

marketing πόλεων

περιαστικό πράσινο

σχεδιασμός

κοινωνική συνοχή

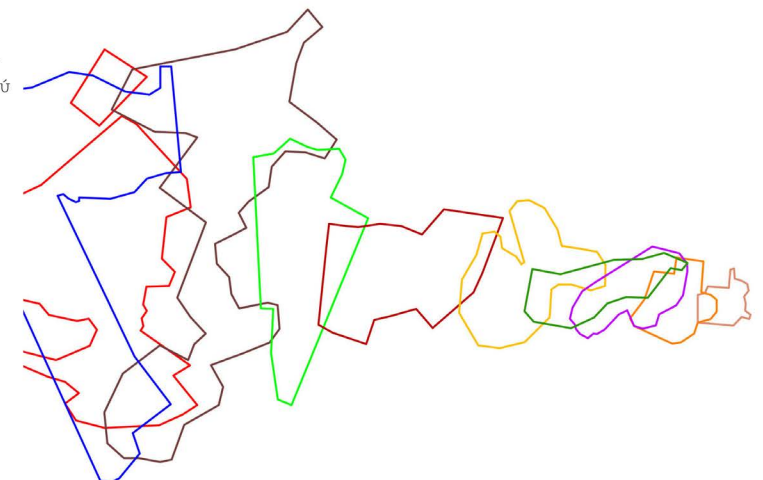

Η σταδιακή ανάπλαση των ανενεργών λατομικών χώρων μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος στις περιαστικές και αστικές ζώνες και στη δημιουργία τοπικών και υπερτοπικών πόλων αναψυχής. Η επιλογή της κατάλληλης λύσης αποκατάστασης μπορεί να περιορίσει τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις και να μετατρέψει τα εγκαταλειμμένα λατομεία σε χώρους πρασίνου και άλλων δραστηριοτήτων για την τοπική κοινωνία. Πρέπει όμως να αναλογιστούμε ότι ένα λατομείο για να αποκατασταθεί χρειάζεται οικονομικούς πόρους και σωστό προγραμματισμό και συντήρηση.

Ένας χώρος σχεδιασμένος σωστά από οικολογικής άποψης, αλλά χωρίς την αποδοχή της λειτουργίας του από την κοινή γνώμη ή τον «καλλωπισμό» του μπορεί να είναι καταδικασμένος. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι ο σχεδιασμός της αποκατάστασης ενός λατομείου πρέπει να δώσει απαντήσεις σε ζητήματα οικολογικά, λειτουργικά, αισθητικά οι οποίες θα είναι αποδεκτές από την κοινή γνώμη.

1. Κτήμα Συγγρού
2. Αττικό Άλσος
3. Πάρκο γουδί
4. Πάρκο Τρίτση
5. Πεδίο του Άρεως
6. Ακρόπολη Φιλοπάπου
7. Λυκαβηττός

8. Εθνικός κήπος
9. Παλαιά λατομεία Εργάνη
10. Μητροπολιτική ζώνη πρασίνου στο αεροδρόμιο του Ελληνικού

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Αντικείμενο της διπλωματικής εργασίας είναι η επέμβαση στον τραυματισμένο πλέον λόφο Κοπανά, με στόχο την ενεργοποίηση του λανθάνοντος δυναμικού του πρώην λατομείου Εργάνης και την ανάδειξη της ξεχασμένης λειτουργίας του ως πύλη εισόδου στον ορεινό όγκο του Υμηττού. Η επέμβαση σε αυτό το ιδιαίτερο τοπίο έγινε με στόχο μια προσπάθεια εύρεσης μιας σωστής αναλογίας μεταξύ της απόκρυψης και της επιβολής της ανθρώπινης παρουσίας. Η ανάγκη συνεχούς διαλόγου μεταξύ Υμηττού και πόλης ήταν που γέννησε και την τελική μορφή, με πρωταρχικό μέλημα την σκηνοθεσία μιας ομαλής μετάβασης από το αστικό στο φυσικό περιβάλλον και αντίστροφα. Η επέμβαση φιλοδοξεί να ανταποκριθεί σε πραγματικές και άμεσες ανάγκες των κατοίκων, καθώς και του υπερτοπικού θεσμού του Φεστιβάλ «Στη Σκιά των Βράχων».

Ο έντονος προβληματισμός μας όσον αφορά στα προβλήματα της πόλης και της έλλειψης ελεύθερων χώρων πρασίνου σε συνδυασμό με τη βιωματική σχέση που μας συνδέει με το πρώην λατομείο Εργάνης αποτέλεσαν τα βασικά ερεθίσματα για την επιλογή του θέματος της διπλωματικής εργασίας μας. Η ανάγκη βαθύτερης κατανόησης ενός χώρου τόσο ιδιαίτερου όσο ένα λατομείο μας οδήγησε στο να μελετήσουμε το φαινόμενο της λατομικής δραστηριότητας με όρους πιο γενικούς. Στο πλαίσιο της διάλεξής μας λοιπόν, μελετήσαμε την εξέλιξη και τα χαρακτηριστικά της λατόμησης του αναγλύφου της Αττικής, αποσκοπώντας στη δημιουργία ενός στέρεου θεωρητικού υπόβαθρου. Συνεπώς παρά τη βιωματική σχέση μας με το χώρο, μετά την έρευνα των λατομικών χώρων της Αττικής η επιλογή μας ισχυροποιήθηκε, συνειδητοποιώντας τη συνθετότητα του συγκεκριμένου λατομείου και τη σημασία του υπερτοπικού χαρακτήρα του.

Ο Υμηττός αποτελεί σημαντικό στοιχείο της περιαστικής φύσης των Αθηνών. Διακρίνεται για την μεγάλη ποικιλία χλωρίδας και πανίδας, ενώ για την προστασία του τα τελευταία χρόνια νομοθετήθηκαν ειδικά μέτρα. Στον Υμηττό λειτούργησαν μεταπολεμικά πολλά λατομεία αδρανών υλικών, τα περισσότερα

από τα οποία βρίσκονται στη δυτική πλευρά που είναι ορατή από το λεκανοπέδιο, τα οποία σταμάτησαν την λειτουργία τους μετά το 1976 και σταδιακά αποκαταστάθηκαν. Ο ορεινός όγκος του Υμηττού προστατεύεται πλέον με το από 16.6.2011 Π.Δ. (ΦΕΚ 187 Δ). Με το Π.Δ. «Καθορισμός μέτρων προστασίας της περιοχής του όρους Υμηττού και των Μητροπολιτικών Πάρκων Γουδή - Ιλισίων» καθορίζονται πέντε ζώνες προστασίας με διαφοροποιούμενες ρυθμίσεις (ζώνη απόλυτης προστασίας, περιφερειακή ζώνη προστασίας, ζώνες αρχαιολογικής προστασίας, ζώνες ειδικών χρήσεων και ζώνες Μητροπολιτικών Πάρκων Γουδή και Ιλισίων). Ολόκληρος ο Υμηττός κηρύχθηκε αναδασωτέα περιοχή με την υπουργική απόφαση 108424/13-9-1934 (ΦΕΚ 133, 16-10-34), η οποία ισχύει μέχρι σήμερα.

Η ρήξη στη σχέση της πόλης με τη φύση άρχισε την περίοδο της εγκατάστασης των προσφυγικών συνοικισμών του 1920 και οριστικοποιήθηκε με τη συστηματική λατόμηση του λόφου σε χρονικό βάθος 40 ετών. Το γεγονός αυτό άλλαξε άρδην την εικόνα του μέχρι τότε τοπίου ισοπεδώνοντας το μεγαλύτερο τμήμα του λόφου. Αν και το λατομείο παρήγαγε τα οικοδομικά υλικά με τα οποία κτίστηκαν τα κτίσματα που στέγασαν τους κατοίκους των γύρω περιοχών, η δραματική αλλαγή του ανάγλυφου είχε ως αποτέλεσμα η σχέση των κατοίκων με το βουνό να διαρραγεί. Πλέον η παρουσία του λατομείου του Κοπανά δημιουργεί ένα απροσπέλαστο όριο, παρά το γεγονός ότι ο αστικός ιστός έχει εισχωρήσει βαθιά στους πρόποδες του βουνού.

Στα πλαίσια της πολεοδομικής μας ανάλυσης και κατανόησης του χώρου προσπαθήσαμε να αντιμετωπίσουμε το χώρο τμηματικά σε πρώτη φάση. Η "αγκαλιά" του πρανούς μαζί με τα τμήματα που αναπτύσσονται πριν και μετά από αυτή αποτελούν τα τέσσερα διακριτά μέρη της περιοχής, τα οποία εμφανίζουν διαφορετικά χαρακτηριστικά. Το πρώτο, η πλατεία-καρδιά του λατομείου, επηρεάζεται έντονα από την παρουσία του πρανούς. Το μεγάλο ύψος του βράχου, η επιπεδότητα της πλατείας και η αποσπασματική εμφάνιση της φύσης εντείνουν την αίσθηση απώλειας της

ανθρώπινης κλίμακας.

Τα "βουναλάκια" και η ψηλή φύτευση στα βόρεια (δεύτερο τμήμα) συμπληρώνουν το σχήμα της αγκαλιάς, δημιουργώντας μια "περίκλειστη αλάνα" (από όλους θα αντιγράψουμε χαχα), εσωστρεφή και απομονωμένη. Σε αυτό το σημείο γίνεται πολύ έντονα συνειδητή η ανάγνωση του πρανούς ως το αποτύπωμα της ανθρώπινης δραστηριότητας στην περιοχή, ένα αποτύπωμα τόσο ισχυρό που εξαφάνισε τα ίχνη της φύσης. Το νέο τοπίο έχει πλέον παγιωθεί στη συλλογική μνήμη, ώστε οι κάτοικοι να αγνοούν το γεγονός ότι στο ίδιο σημείο προϋπήρχε λόφος. Παρ' όλα αυτά το παλιό ανάγλυφο του λόφου Κοπανά μπορεί ακόμη και τώρα να αναγνωσθεί, συμπληρώνοντας νοερά το φρύδι με τα βουναλάκια, καθιστώντας σαφές το μέγεθος της καταστροφής. Η πολυετής λατομική δραστηριότητα έχει επιφέρει τόσο απότομες- βίαιες αλλαγές στο ανάγλυφο, (οι οποίες είναι είτε μόνιμες, είτε πολύ δύσκολα αναστρέψιμες. κάτι θέλει εδώ)

Το τρίτο τμήμα είναι η σχεδόν επίπεδη ζώνη που εφάπτεται στον αστικό ιστό. Πρόκειται για μια ζώνη στην οποία χωροθετήθηκαν εν μέρει εκπαιδευτικές και αθλητικές εγκαταστάσεις, ενώ την υπόλοιπη έκταση καταλαμβάνουν αστικά απενεργοποιημένοι χώροι (π.χ. χώροι στάθμευσης αυτοκινήτων και απορριμματοφόρων του Δήμου, σκουπιδότοποι, αδιαμόρφωτα κενά κλπ.). Αναγνωρίζοντας τα φυσικά χαρακτηριστικά, φάνηκε πως το έδαφος, η διαμόρφωση του ανάγλυφου, καθώς και η βλάστηση μέσω της απουσίας της είναι αυτά που διαβάζουν την ισχυρή παρέμβαση του ανθρώπου, άρα και βασικά συνθετικά στοιχεία που θα εντείνουν τις εντυπώσεις.

Το τέταρτο και τελευταίο μέρος του υπό μελέτη χώρου είναι το τμήμα του λόφου που δε λατομήθηκε και εκτείνεται στα ανατολικά του πρανούς

Όπως γράφει και ο Bernard Tschumi στο βιβλίο του «Architecture and Disjunction», «η αρχιτεκτονική ορίζεται ως η ηδονική και ενίοτε βίαιη αντιπαράθεση χώρων και

δραστηριοτήτων». Με σαφείς επιρροές από την παραπάνω φράση και πίστη στη γενεσιουργό δύναμη των αντιθέσεων, δημιουργούμε χώρους έντονα διαφορετικούς, ως προς την κλίμακα, την υλικότητα, τη χρήση κλπ. Παρ' όλα αυτά αποφεύγουμε τον κίνδυνο του κατακερματισμού του χώρου και της απώλειας της ταυτότητάς του, καθώς τα πάντα υποτάσσονται σε μια σαφή βασική πρόθεση-κεντρική ιδέα: διαιρούμε το χώρο σε 5 ζώνες.

Η ζώνη που γειτνιάζει με τον αστικό ιστό αποτελεί την πρώτη μεταβατική ζώνη, στην οποία χωροθετούνται χρήσεις υποστηρικτικές του πάρκου και των σχολικών εγκαταστάσεων (υπόγεια στάθμευση, καθιστικά, βοηθητικοί χώροι, ήπιο πράσινο). Η δεύτερη ζώνη φίλτρο δημιουργείται από υψηλό πράσινο, υπενθυμίζοντας τη φύση ως ισχυρή παρουσία πια, ενώ ακολουθεί η ζώνη αθλητισμού και αναψυχής. Η ζώνη του πάρκου διατρέχεται από τοίχια τα οποία συγκρατούν τον όγκο των χωμάτων και διαμορφώνουν ένα νέο ανάγλυφο, ζώνες κίνησης και στάσης. Με αυτό τον τρόπο υποδηλώνεται η παρουσία της πέτρας, των αδρανών και γενικότερα των παραγομένων σε ένα λατομείο υλικών. Εντείνοντας σταδιακά και πάλι την ανθρώπινη παρέμβαση και παρουσία, η διαδικασία προσέγγισης του πρανούς αναδεικνύει τα χαρακτηριστικά της ατμόσφαιρας που δημιουργείται στον τεχνητό αυτό χώρο και εντείνει τη δυναμική της αποκάλυψης του υψηλότερου και πιο εντυπωσιακού τμήματος του πρανούς, σαν ένα πέτρινο τείχος- όριο-σκηνικό.

Ο ήδη διαμορφωμένος λειτουργικός χαρακτήρας της περιοχής, ως χώρος άθλησης, επιλέγεται να διατηρηθεί στην τρίτη ζώνη, διότι θα παραμένει ζωντανή ολόκληρο το έτος και όχι μόνο κατά τη διάρκεια του φεστιβάλ, με την προϋπόθεση να αποκτήσει διαφορετικό προσανατολισμό. Η ιδιαίτερα ισχυρή παρουσία των γηπέδων του ποδοσφαίρου αποδυναμώνεται ως προς την έκταση και τον κερδοσκοπικό τους χαρακτήρα και συνδέονται οργανικά με το χώρο του πάρκου. Η τοποθέτηση

υπαίθριων γυμναστικών δραστηριοτήτων με χαλαρά, μεταβλητά και ενδεχομένως αναιρούμενα όρια προσδίδουν στο χώρο του πάρκου χαρακτήρα αναψυχής-άθλησης στη φύση. Βέβαια δεν παραλείπουμε να τοποθετήσουμε υπόσκαφα τους βοηθητικούς χώρους των εγκαταστάσεων, δηλαδή ιατρείο, τα απαραίτητα γραφεία των συλλόγων, αποδυτήρια, αποχωρητήρια, αναψυκτήριο. Καθ' υπέρβαση θα περιγράψουμε την πέμπτη ζώνη, αυτή της πλατφόρμας, όπου δημιουργούμε ένα σαφές όριο που αναδιπλώνεται και σχηματίζει χώρους υπέργειους και ημιυπόγειους. Σε αυτό το μεγάλο «υπόστεγο» θα λειτουργούν εργαστήρια υποστηρικτικά των παραστατικών τεχνών, όπως χορός, θέατρο, σκηνογραφία κλπ. Πάνω στην πλατφόρμα τοποθετούμε τα θέατρα, όπου παρουσιάζεται το έργο που παράγεται στο χώρο των εργαστηρίων τα οποία είναι ορατά μέσω ενός φεγγίτη-«σχισμή». Εκεί τοποθετούμε τις εγκαταστάσεις των θεάτρων και του νέου θεσμού του Φεστιβάλ «Στη Σκιά των Βράχων». Η ισχυρή χειρονομία της πλατφόρμας αντιπαραβάλλεται με το δυναμισμό του πρανούς, ενώ παράλληλα εντείνεται η ανθρώπινη παρουσία στο χώρο του λατομείου.

Ανάμεσα στην Τρίτη και Πέμπτη ζώνη παρεμβάλλεται η ζώνη του ξέφωτου. Το ξέφωτο ανακουφίζει τις αντιθέσεις, παρέχει την απαραίτητη απόσταση για την ομαλή λειτουργία όλων των χρήσεων που συνυπάρχουν στο χώρο και υπογραμμίζει την κυριαρχία της πλατφόρμας και του πρανούς ως σύμβολα της ανθρώπινης παρουσίας. Διατρέχεται από καθιστικά και κινητά πανέλα, υποδομή που μπορεί να λειτουργήσει ως εκθεσιακός χώρος.

Δημιουργούμε λοιπόν τρία επίπεδα συγκέντρωσης τα οποία ενεργοποιούνται από τη δύναμη της ανακάλυψης:

- ρέοντας στο πύκνωμα ο άνθρωπος βυθίζεται στη σκιά της φύτευσης και παρασύρεται από τις διάφορες ποιότητες που διαμορφώνει το φυσικό τοπίο οι οποίες του αποκαλύπτονται σε τυχαία στιγμιότυπα (μικροκλίμακα): «πάρκο»
- ο άβατος χώρος σταδιακά αποκαλύπτεται και ενώνει

την ανθρώπινη παρουσία με το πρανές-σκηνικό και την πλατφόρμα-σκηνή: «ξέφωτο»

- πλατφόρμα= σκηνή Ο χώρος στην ανώτερη στάθμη της πλατφόρμας συγκεντρώνει τους θεατές, είναι η βιτρίνα του θεσμού. Τα παρασκήνια αντικαθίστανται από τα «υποσκήνια». Με αυτές τις διαβαθμίσεις και τη διαδικασία της ανακάλυψης θεωρούμε ότι επιτυγχάνεται η ομαλή μετάβαση από το αστικό στο φυσικό και αντίστροφα.

Η συνολικότερη αντιμετώπιση του λατομείου γίνεται μέσω της λογικής των δικτύων, καθώς σχεδιάζεται η σύνδεση του πολεοδομικού ιστού με ένα δίκτυο μονοπατιών βασισμένο στις πορείες που διαμορφώθηκαν από το ήδη υπάρχον ανάγλυφο και στις συστάδες της βλάστησης με τις απαραίτητες συμπληρώσεις. Οι δύο βασικές διαδρομές, που οδηγούν με άμεσο τρόπο από τις εισόδους στην καρδιά του λατομείου, διαφοροποιούνται ως προς την υλικότητά τους, ενώ λειτουργούν και ως σημεία αναφοράς.

Το δίκτυο κινήσεων επεκτείνεται στο τελευταίο μέρος του υπό μελέτη χώρου είναι το τμήμα του λόφου που δε λατομήθηκε και εκτείνεται στα ανατολικά του πρανούς. Η διάχυση των κινήσεων στην πλαγιά πάνω από το φρύδι δίνει περισσότερες δυνατότητες για την ανάπτυξη της σχέσης πόλη-βουνό. Η συσχέτιση με την πλαγιά και η διαδικασία της υπερπήδησης του πρανούς του λατομείου νοούνται σαν απαραίτητες προσεγγίσεις για μια ολοκληρωμένη εμπειρία της ανάβασης του λόφου. Για την ενίσχυση της κατεύθυνσης αυτής προτείνεται η δημιουργία μιας περιφερειακής διαδρομής και δύο κατακόρυφων κινήσεων που συνδέουν το φρύδι με την πλατεία. Η πρώτη συνδέεται με τις απολήξεις του τοπικού οδικού δικτύου και τις δύο πύλες του λατομείου και διαχέεται μέσω των ήδη υπάρχοντων μονοπατιών στην πίσω πλευρά του λόφου και κατ' επέκταση στον Υμηττό. Λόγω άμεσης γειτνίασης του αστικού ιστού με το φρύδι στη νότια πλευρά του πρανούς, εκτρέπουμε την περιφερειακή διαδρομή στο εσωτερικό του λατομείου αγκυρώνοντάς τη στο πρανές. Οι δεύτερες παρουσιάζουν διαφοροποιημένα

χαρακτηριστικά. Διαμορφώνονται στις προεκτάσεις των δύο εισόδων στο λατομείο και γίνονται αντιληπτές σε δεύτερη φάση. Τσως λειτουργούν περισσότερο ως καταβάσεις στην καρδιά του λατομείου από τα άνω τμήματα του αστικού ιστού.

Η είσοδος από το δήμο Βύρωνα διαμορφώνεται στην προέκταση του γραμμικού πάρκου της Καραολή και Δημητρίου, υποδηλώνοντας μια έντονη και άμεση αξονική κατεύθυνση που οδηγεί στην πύλη του θεάτρου Βράχων. Η ένωση αυτή αποκαλύπτεται σταδιακά και η προσέγγισή της γίνεται αντιληπτή μέσα από την ανάπτυξη μιας διαδικασίας. Η εγκάρσια σύνδεση που επιδιώκεται, εκτονώνει τη δυναμική της πόλης και συνδέει το κέντρο της πόλης διαδοχικά με το πάρκο, τον αθλητικό πυρήνα και τελικά με το νέο τοπόσημο του φεστιβάλ.

Ένα από τα βασικά στοιχεία της μεθοδολογίας μας αποτέλεσε η δημιουργία προπλασμάτων. Σε πρώτο επίπεδο μας βοήθησε ουσιαστικά στην κατανόηση της κλίμακας του χώρου, στην περαιτέρω οικειοποίησή του. Ήταν συνειδητή η επιλογή μας να παράγουμε μακέτες διαφορετικής προσέγγισης του χώρου κάθε φορά, προσέγγιση η οποία εκφραζόταν με αλλαγές στη διαχείριση των υλικοτήτων, στις λεπτομέρειες που επιλέγουμε να αποδώσουμε ακόμη και στην ίδια κλίμακα. Σε δεύτερο επίπεδο το εργαλείο της μακέτας μας επέτρεψε να εμβαθύνουμε και να αφαιρούμε κάθε φορά πληροφορίες του χώρου που είτε υπάρχει είτε προτείνουμε εμείς, ασκώντας συνεχώς κριτική στο παραγόμενο αποτέλεσμα από διαφορετική σκοπιά. Αυτή η συνεχής μεταπήδηση των κλιμάκων, η αφαιρετικότητα και η σαφήνεια που απαιτεί η δημιουργία μιας οποιασδήποτε μακέτας ισχυροποίησαν τις επιλογές μας και επιβεβαίωσαν κάθε φορά την προσήλωσή μας στους στόχους που είχαν τεθεί.